

MİLLET MECLİSİ

TUTANAK DERGİSİ

88. Birleşim

7 . 4 . 1955 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	140:141	İçoğlu'nun, İstanbul Emniyet Teşkilâtında kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde, beyaz kadın ticareti ve bunlarla ilgili konularda inceleme yapmak üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna üye seçimi (10/19)	144:145
2. — Gelen kâğıtlar	141	3 — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün Devlet Radyosunun TRT Kanunu hükümlerini ihlâl edici tarafsız radyo olmaktan çıkıcı partizan bir davranış içerisinde bulunduğu iddia ve ismatlarının gerçek olup olmadığı hususunu incelemek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi (10/20)	145:169
3. — Yoklama	142		
4. — Başkanlık D'vanının Genel Kurula sunuşları	142		
1 — İstanbul Milletvekili Oğuz Oran'ın, İstanbul Valisi Niyazi Akı'nın İstanbul Belediyesi bütçesinin gelir kısmını sıkıntıya uğratarak ve gider kısmını da aynen onamasının yaratacağı güçlükler ve yapılan itirazın neticelenmesine kadar Hükümetçe tedbir alınması konularında gündem dışı demeci.	142:144		
2 — Giresun Milletvekili İ. Etem Kı-			

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Konya Milletvekili Vefa Tanır'ın, önceki birleşimde Başkanlık Divanının tutumu hakkında üç ayrı noktadan söz talebine karşılık Başkanlıkça o birleşimdeki üzücü olayların tekrerrüt etmemesi konusunda İçtüzüğü'nün emrettiği usuller dairesinde gerekli tedbirlerin alınacağı, bütün gruplarca bu hususta icabeden hassasiyetin gösterileceğinden emin buldukları belirtilerek bu konuda yalnızca grup adına konuşmak isteyen sözcülere söz verileceği bildirildi.

C. H. P. Grubu adına Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş, hatiplerin konuşmalarında geçen galiz elfaz için İçtüzükte lisan nezahetine davet hususunda hükümler bulunduğu, Başkanlıkça bunların yerine getirilmediği, bu gibi olaylara meydan vermemek için bundan sonra bu konuda dikkat gösterilmesi icabettiği.

A. P. Grubu adına Gümüşane Milletvekili Sabahattin Savacı, söz ve fikir hürriyeti masuniyetinin en yüksek derecesini Meclis kürsüsünde bulması lâzımgeldiği, bunun korunması için bütün Milletvekillerinin görevli olmaları gerektiği ve,

M. P. Grubu adına Kırşehir Milletvekili Ahmet Bilgin, yalnızca hatiplere ithamkâr konuşuyor, diye târizde bulunmamak, onları dinlemesini de bilmek icabettiği konularında gündem dışı demekte bulundular.

Rahatsız bulunan İmar ve İskân Bakanı Recai İskenderoğlu'na iyileşinceye kadar Devlet Bakanı Şekip İnal'ın vekillik etmesinin uygun görüldüğüne dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi okunarak bilgiye sunuldu.

Devlet Bakanı Hüseyin Ataman'ın, İstanbul Taksim Oteli Türk Anonim Ortaklığı adıyla ku-

rulacak olan şirkete Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ortak olabilmesine imkân verecek kanun tasarisını, İçişleri, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilecek üçer üyeden kurulacak geçici bir komisyonda görüşülmesine dair önergesi okundu. Bu kounda Devlet Bakanı Hüseyin Ataman'ın konuşmasından sonra önerge kabul olundu.

Giresun Milletvekili İ. Etem Kılıçoğlu'nun, İstanbul Emniyet Teşkilâtında kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde beyaz kadın ticareti ve bunlarla ilgili konularda inceleme yapmak üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna üye seçimi, henüz partilerden adaylar bildirilmediği için gelecek birleşime bırakıldı.

Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Devlet Radyosunun TRT Kanunu hükümlerini ihlâl edici tarafsız radyo olmaktan çıkıp partizan bir davranış içerisinde bulunduğu iddia ve isnatlarının gerçek olup olmadığı hususunu incelemek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi üzerinde bir süre görüşüldü.

7. 4. 1965 Çarşamba günü saat 15,00 te toplanılmak üzere (Saat 19.05 te) Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Ferruh Bozbeyli

Kâtip
Kastamonu
Sabri Keskin

Kâtip
Yozgat
Veli Uyar

SORULAR

Sözlü sorular

1. — İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, 27 Mayıs 1960 tarihinden bu yana Spor - Toto gelirleri ile memleketin çeşitli bölgelerinde yapılan veya onarılan spor tesislerine dair sözlü soru önergesi, Devlet Bakanlığına gönderilmiştir. (6/1064)

2. — Trabzon Milletvekili Ali Rıza Uzuner'in, plânlı kalkınma döneminde, yıllara göre, kalkınma hızının ne miktarda gerçekleştiğine

ve İlk Beş Yıllık Programında bir değişikliğin düşünülüp düşünülmediğine dair sözlü soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/1065)

Yazılı sorular

1. — İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, bugünkü Devlet Plânlama Müsteşarının Merkez Bankası Müşavirlik kadrosunda görünerek Plânlama Müsteşarlığında çalıştırılması sebebine dair yazılı soru önergesi Tarım Bakanlığına gönderilmiştir. (7/703)

2. — Zonguldak Milletvekili Mehmet Ali Pestileci'nin, İşçi Sigortaları Kurumunca 1965 yılı yatırım programına alınan 120 yataklı Karabük İşçi Hastanesinin yer seçimi işleminin tamamlanmış olup olmadığına dair yazılı soru önergesi, Çalışma Bakanlığına gönderilmiştir. (7/705)

3. — Zonguldak Milletvekili Mehmet Ali Pestileci'nin, Zonguldak İli içinde, 1964 yılında, yapılan köprülerle 1965 yılında yapımı programa bağlanmış bulunan köprülere dair yazılı soru önergesi, Bayındırlık Bakanlığına gönderilmiştir. (7/706)

4. — Zonguldak Milletvekili Mehmet Ali Pestileci'nin, Zonguldak Teknik Okulunun kuruluşu konusunda, bugüne kadar, ne gibi hazırlıklar yapıldığına ve yatırım programına dair yazılı

soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/707)

5. — Zonguldak Milletvekili Mehmet Ali Pestileci'nin, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Programında ve il yollarının programına ve yıllara göre yatırım şekline dair yazılı soru önergesi, Bayındırlık Bakanlığına gönderilmiştir. (7/708)

6. — Zonguldak Milletvekili Mehmet Ali Pestileci'nin, Zonguldak'ın Uluş ilçesi yakınlarında bulunan petrol damarları hakkında yapılan etüt ve araştırmaların ne safhada olduğuna dair yazılı soru önergesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilmiştir. (7/709)

7. — Aydın Milletvekili Mustafa Şükrü Koç'un, Tekel İdaresinin, ilân ettiği baş fiyatlarla kaç kilo tütün satın alındığına dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/710)

2 — GELEN KÂĞITLAR

Rapor

1. — Devlet personel meslek teşekkülleri kanunun tasarı hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca

yapılan değişikliklere dair Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu (Millet Meclisi 1/546; Cumhuriyet Senatosu 1/434) (Gündeme) (S. Sayısı : 543 e 1 nci ek)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Ferruh Bozbeyle

KÂTİPLER — Veli Uyar (Yozgat), Sabri Keskin (Kastamonu)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 88 nci Birleşimini açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Otomatik cihazla yoklama yapılacaktır, sayın üyeler lütfen kabul düğmelerine bassınlar.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Yoklama işlemi bitmiştir.

Çoğunluğumuz yoktur. Bir saat sonra saat 16.00 da toplanılmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati : 15,03

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 16,00

BAŞKAN — Başkanvekili Ferruh Bozbeyle

KÂTİPLER — Veli Uyar (Yozgat), Sabri Keskin (Kastamonu)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum;

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır. Sayın üyeler lütfen kabul düğmesine bassınlar.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yoklama işlemi bitmiştir.

Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Istanbul Milletvekili Oğuz Oran'ın, İstanbul Valisi Niyazi Akı'nın İstanbul Belediyesi bütçesinin gelir kısmını kısıntıya uğratarak ve gider kısmını da aynen onamasının yaratacağı güçlükler ve yapılan itirazın neticelenmesine kadar Hükümetçe tedbir alınması konularında gündem dışı demeci*

BAŞKAN — Gündem dışı Sayın Oğuz Oran söz istemişlerdi, buyurun Sayın Oran.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Meclis zabıtları tahrif edilerek efkârı umumiye aksettiriliyor. Bu sebeple zaptı sabık hakkında söz istiyorum.

OĞUZ ORAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Muhterem arkadaşlarım;

TRT Kanunu hakkında münakaşa ve müzakereleri sırasında son derece ehemmiyetli bir durumun basın ve halk efkârının dikkatin-

den kaçtığı kanısı ile gündem dışı söz almış bulunuyorum.

Sayın İstanbul Valisi Niyazi Akı Belediye Kanununun 71 ve 123 nci maddeleri gereğince 442 milyon lira üzerinden bağlanan İstanbul Belediyesi bütçesinin gelir kısmından 199 milyon lira gibi son derece ehemmiyetli bir rakamı tenzil etmek suretiyle 242 milyon üzerinden tasdik etmiştir. Yine Sayın Vali gider bütçesinin ilgili tertibinde bir tadilat yapılarak sadece toplamını 242 milyon üzerinden kabul ettiğini bildirmiş, bu suretle İstanbul Belediyesinin 1965 bütçesini tadilen onaylayarak belediyeye iade etmiştir.

Ve yine tasdik meşruhatına göre İstanbul Belediyesi kanuni paylarını ödemek ve mecburi hizmetleri ifaya devam etmek zorundadır. Sayın Vali 442 milyon liralık gider bütçesinden hiçbir değişiklik yapmamış, gösterilmesi lâzım gelen tadillere işaret etmemiş, gelir olarak kabul edilen 242 milyon liranın da hizmet ayarlanması konusunda bir işarette bulunmamıştır. Şüphe yoktur ki bu şekilde yapılan bir tasdik muamelesi kanunun lâfzına ve ruhuna aykırıdır.

Bu vaziyet muvacehesinde böyle bir bütçe tatbik mevkiine konduğu takdirde 2 milyonluk İstanbul şehrinin bütün beledi hizmetleri topyekûn felce uğramak tehlikesiyle karşı karşıyadır.

İstanbul Belediye Meclisinin bugünlerde yapacağı ısrar talebi üzerine Danıştay tarafından durum incelenecek hukukî veçhesi elbetteki aydınlığa çıkacaktır. Ancak bütün bu prosedürün yerine getirilmesi için en azından üç aylık bir zamana ihtiyaç vardır ve bu müddet içinde İstanbul Belediyesi hizmetlerinin hiçbirini yapamayacak bir durumda bulunacaktır.

Sayın İstanbul Valisinin bu son derece garip tasarrufunun gerçekten acı neticelerini müsaade ederseniz rakamlarla arz etmeye çalışacağım.

1. Tadil edilen bütçeye göre, işçi yevmiyeleri dâhil belediyenin personel masrafları 162 milyon liradır. Bu istikamette yapılacak tasarrufların karşılığını çeşitli tazminat bedelleri dengeliyeceği için İstanbul Belediyesi mezkûr 162 milyon lirayı ödemek durumundadır.

2. Bütçenin tanzimi bakımından Sayın İstanbul Valisinin tasdik meşruhatında ilâve et-

tiği gibi, belediye muhtelif müesseselere kanuni paylarını ödemiye devam edecektir. Şöyle ki :

12 750 000 Asker ailelerine yardım,
11 318 000 İlköğretim payı,
11 318 000 İller Bankası ortaklık payı,
9 055 000 Beden Terbiyesi payı,
1 318 000 Halk Bankası ortaklık payı,
2 263 000 İşçi Bulma Kurumu payı,
1 110 000 Sivil Savunma payı,
2 263 000 Muhtaç çocukları koruma payı,
2 000 000 Emekli Dul ve Yetim Sandığına yardım.

3. Sayın İstanbul Valisi Tiyatro, Opera ve Konservatuvar bütçelerini aynen tasdik etmiştir. Bu müesseselerin bütçelerine göre İstanbul Belediyesinin 12 milyon liralık bir yardım yapılması gerekmektedir.

4. İstanbul Belediyesinin mevcut istimplâk borçlarının ödenmesi yolunda Hükümet bütçesiyle aktarılmış 15 milyon liralık bir fasıl vardır ki, bunun yerine getirilmemesi imkânsızdır.

5. Ayrıca İstanbul Belediyesi tahvillerin faiz ve itfa borcu olan 16 milyon 500 bin lirayı ödemek zorundadır. Memurların emeklilik aidatına tekabül eden 2,5 milyon liralık bir masraf ta ayrı bir fasıl olarak gösterilmiştir.

Bu rakamların toplamı gösteriyor ki, Sayın İstanbul Valisinin tasdik ettiği gider bütçesine göre belediyenin kanunen mecbur olduğu yukarıda tâdadedilen ödemelerle personel masrafları gelirinin yekûnunu aşmaktadır.

Ve bu şartlar muvacehesinde İstanbul Belediyesi böyle bir bütçe ile felçli duruma düşürülmüştür.

Aklın kabul edemeyeceği böyle bir tasarruf muvacehesinde İstanbul Belediyesinin iki, yarınki durumu şudur;

a) İstanbul Belediyesinin başlamış olduğu imar hareketleri olduğu yerde dondurulacaktır ve şimdiye kadar yapılan hizmetler sıfıra müncer olacaktır.

b) Müteahhitlere bir kuruluş ödenemeyeceği gibi yeni ihaleler çıkarılamayacaktır.

c) Hastanelerin en mübrem ihtiyaçları olan ilaç, teshin ve yiyecek gibi masrafları karşılanamayacaktır. Sade İstanbulluların değil bütün vatandaşlarımızın hizmetinde olan Cerrah-

paşa, Haseki, Guraba gibi emsali müesseseler zor duruma düşeceklerdir .

d) Belediye itfaiye, temizlik, cenaze işleri gibi çeşitli sahalarda kullandığı vasıtaları hizmete arz edemeyecektir.

e) Her çeşit halk hizmetleri ortadan kalacak, yolların, kanalizasyonların bakım ve yapım işleri imkânsızlaşacaktır.

f) Halka yeniden ışık ve su götürme imkânları selbedilmiş olacaktır.

Bu vaziyet muvacehesinde belediye sadece maaş ödiyen bir müessese olarak kalacak ve hiçbir belediye hizmeti yerine getirilemeyecektir.

Bu hizmetlerin yerine getirilmesi bir kanun hükmüdür. Eldeki mevut rakamların açık bir ifadesidir. İstanbul Şehrinin bir dostu olması gereken Sayın İstanbul Valisini böyle bir tasarrufta bulunmasının nedenlerini bulmaya imkân yoktur. Bir vali her şeyden evvel temsil ettiği şehrin koruyucusu ve yapıcısıdır. Böyle bir anlayışa hiç te yakın düşmeyen bu tasarruf karşısında evvelâ Sayın Dahiliye Vekilinin ve Hükümet Başkanının harekete geçmesini istemek hakkımızdır. Turizm mevsiminin başladığı bu günlerde İstanbul Şehrini felee uğratan sayın valinin bu tasarrufu karşısında belediye meclisinin toplanmasını ve bu konuda Yarıştıray kararını beklemeden Sayın Hükümet derhal işe el koymalı ve gereken tedbirleri almalıdır. Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Kaptan, sizin talebiniz ne hakkında, efendim.?

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — İki tane'dir. Bunlardan birisi TRT hakkındadır ve üç aydır buna sıra gelmedi.

Diğeri de Divanı Muhasebat Kanunu hakkında idi. Bu da gelmedi. Anlamadım.

BAŞKAN — Peki, bizim anlamamız için daha sarıh ifade eder misiniz; bugünkü talebiniz nedir?

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Bugünkü talebim; Divanı Muhasebat Kanunu 15 günlüğüne Anayasa Komisyonuna gönderildi. Sekiz defa 15 gün geçti, gelmedi. Bunun hakkında konuşmak istemişim. Dün yazılı tahrir gönderdim.

BAŞKAN — Bize intikal eden husus sadece TRT mevzuunda gündem dışı konuşmak istedi-

ğinizdir ve bu tahririnizin tarihi de 18.3.1965'dir. Bugün TRT konusunun gündem dışı değil, gündem içi bir mevzu haline geldiği malûmunuzdur. Öbür husustaki talebiniz, Anayasa Komisyonuna havale edilmiş olduğundan muamele'nin neticesi beklenmektedir.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Kanunun gönderilme müddeti geçmiş bulunması sebebiyle gündem dışı söz ikinci defa istedim.

BAŞKAN — Riyaset dosyayı istemiştir, efendim. Gerekli muamele yapılacaktır. Gündem dışı konuşma mevzuu değildir. Bir muamele'nin ifasıdır. Bu muamele ifa edilmiştir.

Sayın Bölükbaşı siz, Meclis zabıtları tahrir edilerek duyuruluyor diye bir beyanda bulunmuşuz. Bunun için...

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Tahrir edilmiş zabıtlar hakkında açıklama yapacağım.

BAŞKAN — Efendim, sizden evvel Halûk Nur Bâki de bu konuyla ilgili gündem dışı bir konuşma talebinde bulunmuştu. Bu, eiddî bir mevzudur. Gündem dışı konuşmayla halledilecek bir mevzu değildir. Bildikleriniz varsa, Riyaset Divanına intikal ettirmeniz gerekir. Riyaset Divanı bu konu hakkında tahkikatını ve tetkikatını yaptıktan sonra Heyeti Umumiyeye sunar.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Müsaade buyurun Reis Bey, efkârı umumiyeye fotokopilerle bir takım yalan haberler intikal etmektedir. Meclis kürsüsünden gerçeği ifade edeceğim.

BAŞKAN — Millet'in bilmesine hiçbir mâni yok, Sayın Bölükbaşı siz bildiklerinizi Riyasete sunarsınız, Riyaset de tahkikat yaptıktan sonra...

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Lütfen sözümü tamamlamama imkân veriniz Sayın Bölükbaşı.

Riyaset de Yüksek Meclise arz ettikten sonra Millet'in bilmesi yine mümkün olur.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — TRT yalan beyannameler neşrediyor.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen.

2. — Giresun Milletvekili İ. Etem Kılıçoğlu'nun, İstanbul Emniyet Teşkilâtında kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde, beyaz ka-

dan ticareti ve bunlarla ilgili konularda inceleme yapmak üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna üye seçimi (10/19)

BAŞKAN — Bu konuda bir grupun oylama-ya itirazı oldu. Ve esasen gruplar da üye namzetleri vermediği için bu hususu geçiyoruz.

3. — *Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Devlet Radyosunun TRT Kanunu hükümlerini ihlâl edici tarafsız radyo olmaktan çıkıcı partizan bir davranış içerisinde bulunduğu iddia ve isnatlarının gerçek olup olmadığı hususunu incelemek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi (10/20)*

BAŞKAN — Bu önerge üzerinde müzakereler devam etmektedir. Söz sırası Sayın Turhan Feyzioğlu'nun. Buyurun efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkanım sayın arkadaşlarım; TRT konusunda verilmiş olan önergenin hem siyasi bakımdan, hem de hukukî bakımdan ihtiva ettiği büyük tehlikeleri dünkü konuşmamda arza çalışmışım. C. H. P. Grubu Türkiye'nin çok çeşitli ekonomik ve sosyal meselelerle karşı karşıya bulunduğu bir sırada ve milletin bu meselelere çözüm yolu aranması için gözlerini Meclise diktiği bir sırada yeniden Anayasa ve rejim çekişmeleri içine sürüklenmenin büyük üzüntüyü mucibolacak hatalı bir yol olduğu kanaatindeyim. Araştırma talebinin bir taraftan radyo idaresinin özerkliği ilkesine, diğer taraftan Anayasanın açık hükümlerine tamamiyle aykırı bir mahiyet taşıdığını da tekrar ifade etmek isterim. Yine bu vesile ile arz edeyim ki, bu kürsüde C. H. P. Grubu adına ne şu ve ne de bu şahsı savumaktayız, ne de herhangi bir sayın arkadaşımızı şahsan muhatap alarak, şahsi tarizlerde bulunmak istegindeyiz. Bizim muhatabımız Yüce Meclistir. Bizim muhatabımız, **bu konuda sorumluluklar taşıyan, görev ve yetkileri bulunan Cumhuriyet Hükümetidir ve dayanağımız Cumhuriyetin temelinde bulunan 27 Mayıs Anayasasıdır.** Meclisin bu konulara hissiyat açısından, şahsiyet açısından değil, hukuk açısından bakması, ilkeler açısından bakması lüzumuna inanıyoruz ve Anayasa teminatı altındaki bir kuruluşu her türlü siyasi baskıdan kurtar-

mak gayesiyle topluca meselelere objektif bir açıdan bakarak çare bulunması lüzumuna inanıyoruz.

Sayın arkadaşlarım, din celse kapanırken, Riyaset Divanını işgal eden çok değerli arkadaşlarımız, her zaman meseleleri titiz bir hukukî tahlile tabi tutmakta büyük başarı gösteren değerli Başkanvekilimiz İktüzüğün 177 nci maddesine atıf yapmak suretiyle bir açıklamada bulundular. İktüzüğün 177 nci maddesi, bugünkü Anayasaya dayanılarak kullanılması mümkün olan bir hüküm değildir. Evvelâ İktüzüğün 177 nci maddesi nedir ve nasıl bir tarihçesi vardır; bunu arza mecburum. İktüzüğün 177 nci maddesi diyor ki; «Meclis, bir madde hakkında resen malûmat edinmek isterse bir Tahkikat Encümeni teşkil edilir veyahut mevcut encümenlerden biri bu vazife ile mükellef olur.» bu kabîl tahkikatın icrasını âza veyahut bir encümen teklif edebilir. Hatırda kalması gereken kısmı, bir madde hakkında resen malûmat edinmek isterse Meclis. Yani bir konu hakkında bilgi edinmek için Tahkikat Komisyonu kurulur, diyor.

Sayın arkadaşlarım; şimdi bahis konusu olan Anayasanın 88 nci maddesi ne diyor; «bir konu hakkında bilgi edinmek için Meclis araştırması açılabilir.»

Sayın arkadaşlarım, 177 nci maddeye dayanılarak bu memleketin tarihinde kurulmuş bir komisyon vardır. Komisyonlar eski Anayasamıza göre de, şimdiki Anayasamıza göre de iki türlü kurulabilir. Eski Anayasamız, yalnız Meclis tahkikatından bahsederdi, tüzük bunu ikiye ayırırdı. Tek Meclis vardı. Millet Meclisinin yetkisi ayrı, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısının yetkisi ayrı bir hukukî problem yok idi, tek bir Meclis vardı. Ama İktüzük, 169 neu maddedeki tahkikat ve 177 nci maddedeki tahkikat diye iki ayrı tahkikat usulü ihdas etmişti. 169 neu maddedeki tahkikat kazai mahiyet taşırdı ve bu kazai tahkikat yalnız Bakanlar Kurulunda vazife gören Başbakan ve bakanlar hakkında sorumluluk aramak, suçlu aramak ve suçluluk varsa adaletle teslim etmek amacıyla yapılan bir adlî ve kazai fonksiyondur. Bir de Meclisin İktüzüğün 177 nci maddesine göre, sadece bir konu hak-

kında aydınlanmak için, meselâ pancar politikası veya Doğudaki kıtlık veya şeker istihsalinin artışında ne gibi tedbirler alınabilir ve benzeri sosyal, ekonomik, kültürel meselelerde aydınlanmak amacıyla yapılabileceği tetkikat vardır; 177 nei maddede buna mâtuf olarak içtüzüğe girmişti. Günün birinde bu 177 nei maddeye dayanılarak bir komisyon kuruldu. Birtakım suçlular aramak için kuruldu, ama bu suçluları Bakanlar Kurulu arasında aramak niyetiyle değil, Bakanlar Kurulu üyeleri arasında aranacak olsa 169 a göre kurulması icabederdi.

BAŞKAN — Sayın Feyziöğlü, bir hususta sözünüzü kesmek mecburiyetindeyim..

C. H. P. MECLİS GRUPU ADINA TURHAN FEYZİÖĞLÜ (Devamla) — Rica ederim, konunun içindeyim, Başkanım, istirham ederim...

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, ben size konunun dışındasınız demedim. Söyleneceğim şeyi lütfen dinleyin.

Ben Sayın Feyziöğlü'na TRT Kurumunun bugünkü tatbikatı itibariyle mevcut kanunu ihlâl edici bir davranış içinde olup olmadığını tetkik etmek üzere bir Araştırma Komisyonu kurulmasına lüzum bulunup bulunmadığını beyan etmek konusunda söz verdim. Bu Araştırma Komisyonunun..

C. H. P. MECLİS GRUPU ADINA TURHAN FEYZİÖĞLÜ (Devamla) — Yaa.

BAŞKAN — Sayın Feyziöğlü; lütfen yaa diye alaylı bir şekilde Riyasete hitabermeyiniz efendim...

TURHAN FEYZİÖĞLÜ (Devamla) — Alaylı bir şekilde...

BAŞKAN — Lütfen dinleyiniz efendim.

TURHAN FEYZİÖĞLÜ (Devamla) — Dinliyorum, dinliyorum.

BAŞKAN — Riyasete saygılı olmanız lâzımgelir. (Gürültüler)

Sayın Feyziöğlü; Heyeti Umumiyedeki gürültüyü susturmak için siz de burada Reis olarak elinizi uzatamazsınız. Buna da hakkınız yoktur.

TURHAN FEYZİÖĞLÜ (Devamla) — Siz vazifenizi yapın Başkanım. (Orta sıralardan müdahaleler)

Arkadaşlar, müsaade edin. Lütfen. Bırakalım. Reis konuşsun. Buyurun. Yardımcı olmak istiyorum Başkanım size.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bu Meclis çalışmalarının selâmetle yürütülebilmesi için her şeyden evvel, sükûnetle hareket etmenin zaruretini bütün Meclisin kabul ettiğine güvenmek isterim. Ayrıca bir hususta kendi işine geldiği noktada, Riyaset Divanını işgal eden arkadaşımızın hukukî tahlillerinde fevkalâde incelik gösterdi, diye söz söylemiş olması ve fakat kendisini ikaz ettiği zaman da onunla alay eder tarzda bir tavır takınmasının da doğru olmadığını tebarüz ettirmek isterim. Bundan esasa geçiyorum. Lütfen efendim sükûneti muhafaza edelim.

Muhterem arkadaşlarım, eğer bugünkü gündem konusu mevzu hakkında Meclisimizin bir araştırma veya tahkikatla ilgili bir önerge mahiyeti vardır, diye iddia edildiğine göre, bir işlem yapması mümkün değilse, bu bir usulî itirazdır. Bu usulî itirazı halledilmeden esas hakkında hiçbir mesleğe girilmez. O halde evvelâ usulî konuyu incelenir, Meclisimizin bu konuyu bir araştırma mevzuu olarak ele alması mümkün değildir iddiasında olan varsa, evvelâ bu iddiasını ortaya koyar, bu iddia, lehte veya aleyhte söz isteyen arkadaşların mütalâasından sonra Yüksek Heyetinizin oyu ile bir halle bağlanır. Meclisimiz salâhiyetli değil ise bu konu bırakılır. Salâhiyetli ise müzakereler devam eder.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, İçtüzüğümüzün Başkanlığın vazifesini tadadededen, Başkanlık Divanının değil, Başkanlığın vazifesini tadadededen maddesi, bu nizamname ahkâmını tatbik etmek gibi bir vazifeyi Başkanlığa vermiştir. Meclis Başkanlığı bu nizamname ahkâmını tatbik etmek suretiyle bu konuyu gündeme almış, bastırıp dağıtmıştır. İki birleşimden beri Yüksek Heyetiniz bu konuda grupları adına ve önerge sahibi olarak bir arkadaşımız ve Bakan arkadaşımız bu konu üzerinde müzakereye devam etmişlerdir. İki günden beri üzerinde müzakere yapılan bir konunun Anayasaya aykılığını iddia etmekte gecikmek demek iki günden beri müzakeresi yapılan hususta Yüksek Meclisin Anayasaya aykırılık gibi abesle iştilal ettiğini ifade etmek demektir.

(Gürültüler) Bu sebeple her şeyden evvel usulî itiraz bakımından Anayasaya aykırılığı dolayısıyla bu mesele müzakere edilemez konusunda bir iddia varsa, daha fazla gecikmemek için lütfen şimdiden ve fakat sadece bu konuya inhişar etmek üzere beyanda bulunulur. Aleyhinde ve lehinde mütalâa sahibi olan arkadaşlarıma da söz verilir, Meclis bir karar verdikten sonra müzakereye devam edilir.

Şimdi durum bu merkezdedir. Sayın Feyzioğlu, usulî itirazınız var ise, esas hakkında söz verdim, lütfen kürsüyü terkedersiniz Usul hakkında söz istiyenlere sırasıyla söz veririm. Esas hakkında konuşacaksanız lütfen esas hakkında konuşmanıza devam edin efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın Başkanım, esas hakkında konuşmak üzere söz aldım. Ve müsaadenizle, son derecede önemli olan bu konuda Anayasaya ve İçtüzüğe hürmetkâr bir tutum içinde esas hakkında konuya devam etmeme inkân veriniz. Bunun böyle olacağından şüphem yok. Esas hakkında konuşmak üzere huzurunuzdayım. Konuşmamın İçtüzüğün şu maddesiyle ve Anayasanın bu maddesiyle ilgili kısımları esas bakımından, muhteva bakımından şu önergenin reddini talebedişimin çeşitli gerekçeleri arasında bir önemlisini daha zikretmek içindir, C. H. P. Grubu adına, İhsan Ataöv arkadaşımızın önergesinin her bakımdan mahzurlu olduğunu, hem hukukî bakımdan, hem politik bakımdan bunun reddinin yerinde olacağını arz etmeye çalışıyorum. Bunun gerekçelerini, siyasi olanlarını, vakıalarla, TRT nin tutumuyla, TRT nin bünyesiyle ilgili olanlarını arz etmek hakkım olduğu kadar, sanırım esas bakımından bu önergenin kabulünü hatalı olacağını arz etmek de hakkımdır. Ben esas bakımından bu önergenin kabulününün mahzurlarını arza çalışıyorum. Müsaade ederseniz devam edeceğim efendim.

BAŞKAN — Lütfen efendim. Bu ölçüler içinde, tabii.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, bir Araştırma Komisyonu kurulur ve Ataöv arkadaşımızın esasta talebettiği gibi, suçluları tesbit ve adalete teslim gibi bir yetki ile teçhiz edilmiş olarak, yani şu öner-

ge oylanmak suretiyle bir Araştırma Komisyonu kurulursa, tıpkı 177 nci maddeye göre vaktiyle bilgi edinmek üzere kurulması lâzımgelirken, bakanlar dışında suçlu aramak için, bakan mensubunu, muhalefet mensubunu, suçlu diye tesbit edip adalete teslim etmek için kurulmuş Anayasa dışı komisyon gibi, yine Anayasa dışı bir başka komisyon kurulmuş olur. Bunun vahametine, Anayasaya saygılı olduğundan emin olduğum bütün Meclis üyelerinin dikkatini çekmek isterim arkadaşlarım. (C. H. P. sıralarından barvo sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım; bu mevzuda Anayasanın 88 nci maddesi ki, önerge bu maddeye dayanılarak verilmiştir, 88 nci maddenin gerekçesini mutlaka arz etmek zorundayım.

83 nci maddenin metnini tekrar etmiyorum. Dün okudum; «Belki bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir» diyo.

Şimdi, Anayasa yapılırken bakan olmayan vatandaşları, memur, bakan mensubu, radyo veya üniversite mensubu, kimbilir, yarın serbest meslek erbabı veya sendikacı, yahut esnaf, yahut işçi asker, yahut sivil, yahut köylü vatandaşlarımızı yetki dışı ve tabii hâkiminden uzaklaştırarak; Anayasanın 32 nci maddesindeki tabii hâkim kuralını da, çiğnemek suretiyle bir özel kaza merci önünde suçluluk tesbitine mâruz bırakmamak için, Anayasamız yapılırken 88 nci madde hakkında şöyle bir gerekçe yazılmıştır.

Arkadaşlarım, Kurucu Meclise sunulan gerekçenin 35 nci sayfadaki satırlar şunlar; bu maddede, yani araştırma ile ilgili maddede, «Bakanların cezai ve malî sorumluluğuna yol açan soruşturma yanında, Meclislere hiçbir kazai yetki vermiyen.» dikkat buyurunuz, tekrar ediyorum; «Meclislere hiçbir kazai yetki vermiyen Meclis incelemesi» adı sonradan araştırma oldu, «ayrı bir müessesese olarak tanzim edilmiştir. Eski İçtüzüğün 177 nci maddesinde bahis konusu edilen bu yetkinin nasıl vahim suiistimallere vesile verdiği malûmdur. Tasarı bu yolla Meclislerin yargı organlarına bırakılmış yetkileri eline almasına engel olmaktadır.»

Sayın arkadaşlarım, tasarıda iltibasa yol açan tahkikat veya soruşturma kelimesinin, her iki hale teşmiline mâni olmak için, kazai yetki Meclise değil, birleşik toplantıya verilmiş, adına soruşturma denmiştir. Bilgi edinme fonksiyonu yalnız Meclise verilmiş, adına soruşturma dahi denmemiş, araştırma denmiştir. Ve gerekçeden anlaşılacağına göre, hiçbir kazai yetkiye yol açmayacağı, yargı organlarının vazifelerine müdahale gibi bir vahim suiistimale, yakın geçmişte görülmüş bir suiistimale yol açmamak için bu Meclis araştırması usulünün kabul edildiği yazılmaktadır.

Sayın arkadaşlarım; bu kadar açık bir durum karşısında suçluları tesbit ve adalete teslim gibi bir maksat için ve bu muhteva ile yeniden bir araştırma komisyonu kurmak, en azından 27 Mayıs'tan evvel kurulmuş olan meşhur Tahkikat Komisyonu gibi bir komisyonu, fakat bu defa daha açık bir Anayasa ihlâliyle kurmak demektir. «Daha açık» diyorum, çünkü o zaman tahkikat tâbiri şümüllü idi. Tek Meclis vardı, şimdi Meclisler ayrı, yetkiler ayrı, isimler ayrı... Anayasanın gerekçesinde, bütün bu tatbikattan ders alan açık hükümler yer almıştır. Yeni Anayasa, yetkileri daha açık bir şekilde belirttiğine ve eski suiistimalleri önleyici hükümler birer birer sayıldığına göre, hiçbir tefsir zorlaması, hiçbir tevil gayreti suçlu tesbiti ve adalete teslim için Meclis araştırması açılmasına imkân veremez arkadaşlarım. Bu yola gidildiği takdirde yarın basındaki suçluları tesbit ve adalete vermek için, öbür gün Türk sendikaları içinde çalışanların suçluluklarını tesbit ve adalete teslim için, daha başka bir gün başka bir meslek mensupları arasında benzeri tetkikler yapmak üzere araştırma kurulları kurulacağını kimse temin edemez. Anayasanın yalnız 88 nci maddesi değil, hiçbir Türk vatandaşı tabii hâkiminin dışında bir yargı merci önüne çıkarılamaz, tarzındaki 32 nci maddesi de kökünden çignenmiş olur.

Sayın arkadaşlarım; TRT ile ilgili ıslahat yapmak istiyorsak, TRT de düzeltilmesi lâzım gelen hususlar varsa, bunun Anayasaya uygun yolları bulunabilir. Bunun kanunlara uygun yolları bulunabilir. Bir milletvekili arkadaşımız böyle bir önerge verdi, diye bunu bir hayşiyet meselesi, şahsi izzeti nefis meselesi yapmaktan

uzak durmalı ve bu Meclisin en sağından en soluna kadar bütün sıralarını işgal eden bütün arkadaşlarım Anayasa bekçiliğinde birbirleriyle yarışmak suretiyle Anayasaya tamamiyle aykırı olan böyle bir önergenin reddinde ittifak etmelidirler arkadaşlarım, ittifak etmelidirler. (C. H. P. sıralarından, bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, bir dakika müsaade ederseniz?

Muhterem arkadaşlarım; bir hususun tavzihinde zaruret hâsıl olmuştur. Bildiğiniz gibi bundan evvel 33 lokomotif konusunda evvelâ bir araştırma önergesi verilmiş, bu araştırma önergesinin getirdiği meseleler Meclisimizdeki bâzı üyelerin meselenin bir soruşturma önergesi olarak ele alınmasını telkin etmişti. Bu suretle bilâhara mesele bir soruşturma olarak ve Anayasanın metnine uygun olarak Bakanlar veya bir Bakan hakkında soruşturma şeklinde devam etti.

Bugün de müzakeresini yaptığımız mevzu bir araştırma önergesi olarak muamele görmektedir. Bu araştırma önergesiyle gayet Meclisiniz karar verir, bir Araştırma Komisyonu kurarsa bu Araştırma Komisyonunun getirdiği meseleler Hükümeti de mesul edecek bir istidat ortaya koyarsa o zaman yine Yüksek Meclisiniz meselenin bir soruşturma olarak ele alınmasını da takdir eder. Bu sebeple mesele, dün de ifade ettiğim gibi, sadece bir araştırma önergesi mahiyetindedir, suç ve suçluluk tesbiti diye bir mesele olarak Riyaset bakımından ele alınmamıştır. Lütfen bu şekilde devam edilmesi lâzımdır. (C. H. P. sıralarından müdahaleler.)

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Rica ederim, rica ederim, çok rica ederim arkadaşlarım. Aziz arkadaşlarım çok rica ederim.

Sayın Başkanın, muhtemelen Anayasaya riayeti temin gayretiyle olacak, sık sık sözümü kesmek suretiyle, benim ileri sürdüğüm hukukî delillerin tesirini izale etme gayretini anlamaktan âciz olduğumu ifade edeyim.

Sayın arkadaşlarım; Riyaset neden, sonunda, oylama sırasında kendisine terettübeden vazifeyi yapmak yerine - ki onu talebederek kürsüden ineceğim - Riyasetin Anayasaya hürmetkâr Riyaset olarak bu önergeyi oya dahi vaz'etmemesi lâzımgeldiğine dair bir kanaate, belki konuşmamın sonunda varacağım, Riyaset her ne hal ise vazifesini bilâhara yapsın, fakat istirahat ederim, ko-

nuşmanın teselsülünü, konuşmanın devamını ve insicamını bozacak şekilde devamlı müdahaleler yapmaktan vazgeçsinler. Bahis konusu olan gündemde bulunan önergenin metnini tekrar okuyorum.

Bend 2 :

«En kısa zamanda suçlarını tesbit ve adalete teslim ile» ibaresini taşıyor.

Sayın arkadaşlarım, bu önerge oylanırsa, biz Riyaset olarak şu anlayıştayız, bu anlayıştayız, tarzındaki sözler değil, kabul edilen bu önerge metni muteber olur. Bu önerge metni bu haliyle oylanıp kabul edildi mi, demin arz ettiğim gibi, Anayasanın 88 nci maddesi, 32 nci maddesi açığa çığnenmiş ve daha evvel tecrübe edilmiş hatalı bir yola bir defa daha girilmiş olur arkadaşlarım. Bundan bu Meclisi kurtarmak için çalışmak vazife yapmaktır kanaatindeyim.

Sayın Riyasetin yardımcı olmalarını istirham ederim.

BAŞKAN — Riyasetin hiçbir maksadı yoktur Sayın Feyzioğlu Lütfen devam ediniz. İnsicamınızı bozmak gibi bir maksadımız yoktur, lütfen devam edin efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, dün de arz ettiğim gibi, bu önerge bir başka bakımdan da Anayasaya aykırıdır. Anayasanın 85 nci maddesi, her partiden bir üye alınmak suretiyle araştırma komisyonu kurulmasına partiler rıza göstermedikçe imkân vermez. Siyasi parti gruplarının Meclislerin bütün faaliyetlerine, kuvvetleri oranında katılmaları Anayasamızın 85 nci maddesinin esaslı hükümlerindedir. C. H. P. Grubu 193 üyesi olmasına rağmen, kendi rızası hilâfına, 13 üyesi olan bir grupla aynı oranda temsil edileceği bir komisyonu meşru bir Araştırma Komisyonu saymamaya kararlıdır arkadaşlarım. Çünkü Anayasanın sarih hükümlerine rağmen, muhalefeti bir tek üye ile bırakıp, Komisyonun beşte dördünü iktidar kanatlarından teşkil etmek suretiyle, açıktan açığa 85 nci madde hükümlerine aykırı bir kuruluşla Komisyon kurmayı, rızamız hilâfına böyle bir komisyon kurmayı da Anayasa bakımından doğru bulmadığımızı ve bu yönden de önergenin Anayasaya aykırı olduğunu arz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım; şimdiye kadar C. H. P. itiraz etmediği hallerde hakkından feragat et-

miş farz edebilirsiniz. İçtüzük tasarısı, bir siyasi partiye haklı olduğu halde yerini başkasına bırakmak imkânını da verecek espride hazırlanmıştır, böyle bir madde konmuştur tasarıya. Ama bugün grup adına huzurunuzda konuşan arkadaşınız, rızamız hilâfına hakkımızdan daha az temsil edileceğimiz bir komisyonu Anayasaya uygun saymıyacağımızı ifade etmektedir.

Sayın arkadaşlarım, işin diğer yönüne gelince, radyonun iktidar partisi veya partileri emrinde Devlet organı olmaktan uzak bir parti organı gibi çalıştığı günler artık mazide kalmıştır ve bunu böylece içimize sindirmesi zaruridir. Radyonun haberlerde olsun, yorumlarda olsun, Meclis saatinde olsun, seçim zamanında olsun, seçim zamanları dışında olsun, muhalefetin de sözlerine yer vermesini tabii karşılamak lâzımdır. Yalnız iktidarın görüşlerini yayar fakat muhalefetten bahsederse, sadece sövmek için bahseder, böyle bir radyoyu bu memlekette Anayasamız yürürlükte kaldığı ve onun 121 nci maddesi yürürlükte kaldığı müddetçe bir daha kurmak kimsenin iktidarında değildir arkadaşlarım. Artık milletin malı olan, Devletin malı olan siyasi partilerin değil, milletin emrinde olan bir devlet ve Anayasa kuruluşu vardır. Radyoyu bu hale getirmek için Anayasaya konulan hükümler bizim milletimizin geçirdiği acı tecrübelerin mahsulüdür.

Sayın arkadaşlarım, dün de arz ettiğim gibi, bu tasarının altında yalnız Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının o günkü Başbakanın imzası değil, bugün Hükümette önemli görevler ifa etmekte olan arkadaşlarımızın, bugün iktidar kanatlarının lideri durumunda olan parti lideri durumunda olan sayın arkadaşlarımızın imzaları vardır. Ve bu tasarı Yüksek Mecliste Hükümetin yetkilerini biraz daha kısma istikametinde tadile uğramışsa bu tadiller daha ziyade A. P. ne mensup ve M. P. ne mensup arkadaşlarımızın ısrarlarıyla olmuştur. O halde bugün bu hüküm Hükümete yeter derecede murakabe imkânı vermiyor, bu kanun hükümleri Hükümete yeter derecede murakabe imkânı vermediği için buna Meclis araştırması yola ile gidelim tarzında bir gerekçenin dayanağı olamaz. Birazdan arz edeceğim gibi, kanun Hükümete gerekli yetkileri vermiştir. Hükümet bu yetkileri kullanmamışsa yapılacak olan şey, Hükü-

mete dönmek ve bu yetkileri kullanmasını ondan talebetmektir. Hükümet bu yetkileri kullanmaya mecbur olduğu ahvalde dahi kullanmıyorsa o zaman Anayasaya uygun olarak bu defa, Hükümet hakkında bir soruşturma önergesi veya araştırma önergesiyle genel görüşme önergesiyle gelmektedir. Veyahut gensoru önergesiyle gelmektedir. Fakat Meclisin kazai murakabesine tabi olmayan vatandaşlar hakkında kazai murakabe yoluna gitmek değil.

Sayın arkadaşlarım, Adalet Partisi Sözcüsü arkadaşım, bu kanun konuşulurken, ister muhalefette, ister iktidarda olalım, icra organına radyolar üzerinde murakabe hudutlarının dışında, böylesine bir müdahale hakkı tanınmasına karşı bulunmaktayız, diyerek bu kanunu tenkid ediyor ve bu gerekçe ile kırmızı oy vereceklerini söylüyordu. İktidarda veya muhalefette olsunlar bu kanun geniş yetkiler tanımıştır, Hükümete, bunu kabul edemeyiz, bu görüşteyiz ve bu görüşte kalacağız, diyordu.

Dün de bu kürsüden arz ettiğim gibi, bugünkü İçişleri Bakanı Sayın İsmail Hakkı Akdoğan ve yeni Köy İşleri Bakanı Sayın Seyfi Öztürk, Millet Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adına görüşlerini söylemişlerdir. Arkadaşlarımızın bu görüşleri zabıtlardadır. Hele Sayın İsmail Hakkı Akdoğan, radyo; başına buyruk hale getiriliyor, diye şikâyet etmiyordu, o gün, kanun, radyoyu Devlet içinde bir devlet haline getirmiştir, bir Monako Prensiği haline getirmiştir, demiyordu. O gün Millet Partisi adına konuşan arkadaşımız, muhalefete hâfi derecede söz hakkı verilmiyor, Hükümete fazla murakabe hakkı veriliyor, 17 nci madde ile millî güvenliği ilgilendiren hallerde dahi Hükümete verilen yetki, Türkiyenin şartları içinde iktidarın kötüye kullanabileceği bir yetkidir, diyordu. O gün arkadaşımız, seçim zamanlarında konuşmak yetmez, seçim zamanları dışında muhalefet haberlerini haber olarak vermek şöyle dursun, muhalefet hatipleri bakanlar gibi mikrofonun başına geçip vatandaşa belli sürelerle hitabetme hakkına sahibolmalıdır, diyordu.

Sayın arkadaşlarım durum bu iken bugün Hükümete yeter derecede yetki vermiyor, hâlâ bu kanun kendi kendine nasıl geldi?

Şimdi, bu kanunun gerçekten Hükümete yetki verip vermediğini biraz daha yakından araştırmak lâzımgeldiği inancındayım. 359 sayılı Radyo Kanunu Hükümete geniş kanuni yetkiler vermiştir. Bunun yanında elbetteki sorumluluklar da vermiştir. Bu yetkiler şunlardır arkadaşlarım : Hükümet, yönetim kurulundaki iki Hükümet temsilcisini veya bunlardan birini, iyi vazife görmediğine kaani olursa değiştirebilir ve kendi görüşlerini, iyi vazife göreceğine inandığı temsilciler vasıtasıyla yönetim kuruluna ulaştırabilir. Elbetteki sağlam bir gerekçe dayanmak ve elbetteki bütün idari kararlar gibi Danıştayın kazai murakabesine tabi olmak kaydıyla bu idari kararı almakta her zaman serbesttir. Yönetim kurulu, umum müdürü, partizanlık yaptığı, iyi hareket etmediği, ehil olmadığı, tecrübesinin ve bilgisinin yeterli olmadığı gibi çeşitli sebeplerle her zaman vazifesinden uzaklaştırabilir. Yönetim kurulu bunu yapmadığı zamanda, bizzat Bakanlar Kurulu, Başbakanın ve bütün bakanların imzalayacağı bir kararname ile, yönetim kurulunun mütalâasını aldıktan sonra, görüşünü aldıktan sonra kanunun tâyin ettiği belli hallerde vazifeden uzaklaştırabilir. Bu belli haller nelerdir arkadaşlarım? Kamu düzeni, millî güvenlik veya dış politikanın sağlamlığı konusunda radyo hatalı davranıyorsa, radyonun millî güvenlik bakımından kamu düzeni bakımından, dış politika açısından çok hatalı davrandığına dair iddialar ileri süren arkadaşlarımız Hükümet kanatlarına mensubolan arkadaşlarımız, şayet bu iddialar sağlam delillere dayanıyorsa Hükümete dönmek ve Hükümete, kanunun dokuzuncu maddesinin öze tahmil ettiği görevi neden yerine getirmiyorsunuz, diye onlara sormalı: mevkiindedir. Yoksa kanuni yetkisi olmayan, Anayasaya göre yetkisi olmayan bir heyete dönüp ondan Anayasa dışı birtakım müdahaleler beklemek değil, Hükümete dönüp ondan kanun içinde vazifesini yapmasını istemek lâzımgelir. Dış politika konusunda takibedilecek usulleri ve uyulacak esasları Dışişleri Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı yazı ile radyoya bildirmek mecburiyetindedir, hakkına sahiptir ve radyo bu esaslara uyarak hareket eder. Hükümetin neşrini istediği her türlü bildiriye veya bakan arkadaşlarımızdan her hangi birinin her demecini tam metin ha-

linde yayınlamak Başbakanın iktidarındadır. Başbakan, imzasını taşıyan bir yazı ile radyodan bunu istediği zaman radyo buna uymak mecburiyetindedir. K za Başbakan veya görevlendireceği bakanın, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde bir haberi veya yayını menetmek hakkı vardır. Bu yetki kullanılmıştır da arkadaşlarım, şu kısa süre içinde.

Bunlardan başka radyonun tarafsızlığını ve objektifliğini sağlamak için kanun, siyasi yayınlar hakem kurulu diye bir kurul düşünmüştü. Tamamiyle siyasi tesirlerin dışında seçimle gelen insanlardan kurulu bir yüksek hakem heyeti vardır. Bir de radyonun şu veya bu şekilde bir parti veya şahıs hakkında hatalı, objektif olmayan partizan, ithamkâr, isnatkâr yayınlar yapması halinde kanunun 19 ncu maddesine göre şahıslar için ve siyasi partiler için kullanılması mümkün olan cevap ve düzeltme hakkı vardır. Sayın arkadaşlarım, hem siyasi partilerin, hem şahısların, hem Hükümetin kullanması mümkün olan bu kadar kanuni yetkiler varken neden kanun dışı birtakım usullere gidelim; neden bu yetkileri kullanmıyalım? Bunu sormak mevkiindeyiz. Dün de arz etmiştim, Hükümet kanunla aldığı yetkileri kullanmıyacak, Meclisten, sahibomaliyeti yetkileri kullanması istenecek, bu doğru değildir arkadaşlarım. Yapılan isnatlar doğru ise kazai murakabeyi göze almak suretiyle, Hükümet bu isnatların gerektirdiği her türlü işlemi yapabilir.

Sayın arkadaşlarım; bir noktayı daha arz etmek isterim. Radyo bir haberi vermekle o habere iştirak etmiş olmaz. Burada, Sosyal Demokrat Partinin yayınladığı bir beyannameden, Meclis koridorlarında dağıtılan bir beyanname diye bahsedilerek radyonun bu haberi vermesi acı acı tenkidedildi. Sayın arkadaşlarım, radyo verdiği haberin muhtevasına katılan bir kanaat, şahsi kanaat izhar eden organ mıdır? Yoksa objektif olarak, haberleri vermekten sorumlu tarafsız bir yayın organı mıdır?? Bizim anlayışımıza göre ikincisidir. Bu radyo dün akşam Meclis saatini verirken, Sayın Millet Partisi Lideri arkadaşımızın radyo ile ilgili en ağır sözlerini objektif olarak verdi, radyonun yalancılığını, radyonun tahrifçilik yaptığını, radyonun emsali görülmemiş bir yalan uydurmak suretiyle şu harekette bulunduğunu söyledi. Radyo bunu

söylerken acaba bu kanaatlere iştirak ederek mi söylüyordu? Zannetmem. Radyo, Makarios'un Türkiye'ye müteveccih tehditlerini, şantajını verir, radyo, Papandero'nun baştan başa hatalı düşüncelerini verir. Acaba radyo bu haberleri verirken Makarios'un veya Papandero'nun görüşlerine katıldığı için mi verir? Radyo, bunun gibi kanaatına katılsın veya katılmasın, fikir olarak buna iştirak etsin veya etmesin, belli ölçüler içerisinde haber kıymeti olan hususları, radyonun benimsediği prensiplere aykırı düşmeyen ölçüler içerisinde vermekle yükümlüdür ve bunları verir. Radyonun bugün yaptığı bir açıklamada da belirttiği gibi, Sosyal Demokrat Parti de bir partidir, küçük partidir kabul, ama bir partidir. Ve Sosyal Demokrat Parti, Anayasanın rejimin vazgeçilmez unsurları arasında saydığı bir siyasi teşekküldür. Yine radyo açıklıyor ki, küçük parti, büyük parti tefriki, BBC de olduğu gibi henüz bizim radyomuzda benimsenmemiştir. Eğer, küçük partidir, bunun tebliğlerine yer vermek caiz değildir gibi bir yola gidilecek olsa idi, korkarım ki, radyo'da demecilerinin uzunluğu bakımından, meselâ Hükümet programı yayınlarında, rekoru bizim partimiz elde tutardı, bize nazaran biraz daha sayıca küçük olduğunu kabul etmek lâzım gelen parti elde tutmazdı. Sayın arkadaşlarım, demekki, bu haberlerin verilmesinde gayritabiiyet görmemek lâzımdır. Hattâ Genel Müdürü kötülüyen haberleri vermiştir. Genel Müdürün adı ile, soyadı ile zikrederek aleyhinde söylenen sözleri bu radyo Meclis saatinde objektifliğe riayet etmiş olmak için vermiştir. Bu radyo kendisini suikastçılıkla itham eden, suikast yapmakla itham eden haberleri vermiştir.

Sayın arkadaşlarım, bu arada radyo neden her şeyi vermiyor? Radyonun zamanı ve radyonun imkânları Hükümet bildirisi, bir Hükümet üyesinin ağzından çıksa, Başbakanın veya yetkili bir Bakanın imzasıyla aynen neşri talebedilmedikçe, tamamının verilmesine imkân bırakılmıyabilir. Sayın arkadaşımız ödeneklerle ilgili bir demec vermemişler, bu demecin taraftan halinde yayınlanmamasından şikâyet ediyorlar. Cumhuriyet Halk Partisinin tebliği ise yayınlanmış. Cumhuriyet Halk Partisinin tebliği, partinin en yüksek organının verdiği bir cümleden ibaret bir karardır. Bir tek cümledir.

Parti meclisinin ödeneklerle ilgili olan bu ara tebliğinden, tek cümleden ibaret olan bu ara tebliğinde, hiçbir şahsın, hiçbir siyasi teşekkülün adı geçmez, Cumhuriyet Halk Partisinden başka. Hiçbir şahsa tariz yoktur, hiçbir siyasi teşekküle tariz ve itham yoktur. Radyo bunu aynen neşretmiştir. Arkadaşımızın da meselenin esası ile ilgili Anayasaya aykırı olduğunu ifade eden beyanını vermiştir. Ama ondan sonra, Cumhuriyet Halk Partisi gözüne sarımsak sürmüş de ağlıyormuş ve saire kabilinden beyanları, Cumhuriyet Halk Partisine kaşı tariz telâkki ettiği için vermemek yoluna gitmişse, sayın arkadaşım bunu mâzur görsünler. Çünkü radyo idarecileri...

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Sıtkı Ulay'ın bizim hakkımızdaki beyanatını nasıl verir?

BAŞKAN — Lütfen, lütfen yerinizden müdahale etmeyiniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Sıtkı Ulay, para alıyorsunuz, der, onu verir.

BAŞKAN — Efendim, müdahale etmeyiniz diye ihtar ediyorum, Sayın Bölükbaşı.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, birazdan geleceğim, ben, radyonun hiçbir yayınında en küçük bir kusur yoktur demiyorum ve diyemem bunu. Geleceğim, hepsine geleceğim. Objektif olarak fikir plânında ve sükûnetle bu işleri konuşalım.

Yalnız, radyoda bir kasıt aramadan evvel şu ihtimali de düşünelim. Radyoda cevap hakkı vardır. Şayet arkadaşımızın Cumhuriyet Halk Partisine tariz teşkil eden sözleri aynen verilmiş olsaydı, Cumhuriyet Halk Partisi kanununun 19 ncu maddesine göre cevap hakkını kullanmayacak mı idi? Kullanacaktı. Bizim kullandığımız cevap hakkında, arkadaşlarımızın tarizlerine, tarizle cevap vermek mecburiyeti hâsıl olursa, bu defa da cevaba cevap hakkı kullanılacaktı. Sayın arkadaşlarım, radyo idarecileri, meselenin özü ile ilgili kısımları verip de, şahıslar veya partiler bakımından cevap hakkına mevzu teşkil edebilecek kısımları ellerinden geldiği kadar ayıkliyorlarsa, bunu teşvik etmek lâzımdır. Ayıkliyamadıkları haller varsa, onlara kusur bulalım. Ama neden bunu çıkardı, demiyelim. Çünkü cevap hakkını davet eder. Arada gaflet ile, hata ile cevap hakkını doğurabi-

leceği halde, ihmal ettikleri bir nokta kalmışsa ona karşı da müdafaamız var; cevap hakkını kullanırız. Aynı uzunlukta, aynı saatte, aynı dinleyici kütlesine hitabedilen imkânlar içinde bunun düzeltilmesi ve cevaplandırılması vardır. İskânları kanunda öngörülmüştür.

Sayın arkadaşlarım, radyo şahsiyata kaçan hakaret anlamı taşıyan sözleri vermemelidir derken, size çok uzak mazide olmyan, yakın mazide görülmüş olan bâzı misaller vereyim. Emin olunuz ki en nazik olanlar arasından seçilmiştir. Muhalefete tarizde bulunmanın en nazik örnekleri olarak bununla ilgili neşredilmiş bir kitaptan aldığım şu birkaç cümle radyomuzun dilinin bu gibi tâbirlerden kaçmakla ne kadar tekâmül etmiş olduğunu gösterecektir. «Siyasi şakiler.. İhtilâleci taslakları.. Soğuk harbeiler.. İnönü, Galata Kulesi Erzincan'dadır der gibi, birtakım gülünç iddialar ileri sürüyor.. Bu serserileri paketletip karakola teslim ettiler..» Bunlar radyonun bir süre önce muhalefet hakkında, bugünkü Anayasamız yürürlükte olmadığı bir devirde kullandığı sözlerdi.

Sayın arkadaşlarım; bugün radyo eğer muhalefetten veya birtakım vatandaşlardan, paketlenmek gibi, serseriler gibi, şakiler gibi sözlerle bahsetmiyorsa, eğer radyo bâzı şahsi târizleri, hattâ Batı ölçülerine göre bazan aşırı hassasiyet göstererek çıkarıyor ve bunları ayıkliyorsa, eğer bir eski Bakan hakkında kullanılmış yalan tâbiri-ni, biraz hafifleterek, yanlış diye değiştirerek söylüyorsa, dün burada ifade edildiği gibi, bunu biraz da bu radyonun geçirdiği acı tecrübeler arkadaşlarımızın hamletmesini ve lisan nezahati sağlamak için gösterilen bu gayreti alkışlamalarımı rica ederim. (C. H. P. sıralarından, bravo sesleri.)

Sayın arkadaşlarım, dün de söylediğim gibi, bu radyonun şahıslarla ilgili hareketleri yayınlamamak konusundaki titizliği hürmete şayandır. Dikkat buyurursanız, radyo hareket babında, yalnız kendisine müteveccih olanlarını aynen nakletmektedir. Mecliste cereyan etmiş sahnelerde, Meclis içinde, Meclis dışında sarf edilen sözlerde yalnız radyoya müteveccih olan; yalancılık, tahrifçilik gibi, suikast gibi tâbirler aynen nakledilmiş, fakat bunun dışında şahıslara ve siyasi teşekküllere vâkı olan benzeri veya daha ağır ithamlardan hiçbirisini nakletmemeyi prensiplerinin bir icabı saymıştır.

Sayın arkadaşlarım, dün de arz ettiğim gibi, BBC 17 bin kişilik bir kadro ile, Fransız Radyo Televizyon İdaresi 12 bin kişilik bir kadro ile çalışırken, Türkiye TRT İdaresinin personel sayısı, 1 976 kişilik bir kadroda halen çalışan 787 arkadaştan ibarettir. Ve yine Adalet Partili bir arkadaşımızın raporunda tesbit edildiği gibi iki Meclisli bir Parlâmentonun çalışmalarını dört arkadaş takibetmektedir. Haberler Merkezinde çalışan insanların sayısı bir avuçtur. Bu arada birtakım kusurlar görülüyorsa bu radyoya yeter derecede imkân verecek kadar zengin bir millet olmayışımız veya henüz radyomuz, yeter derecede tecrübeli, bu iş için yetiştirilmiş, tarafsız radyo haber tekniğinin BBC de öğretildiği gibi, uzun yıllar eğitimden geçirilmek suretiyle yetiştirilmiş elemanların kâfi sayıda, üç, beş ay içinde vazife başına getirilememiş olması ile izah etmeye çalışalım. Bu kusurları önlemenin yolu arkadaşlarım, radyonun üzerinde yürümek değildir. Radyomuzun yardımcı olmasıdır.

Siyasi iktidarın radyo karşısındaki yetkileri bakımından bir noktaya dikkatinizi çekmek isterim. Siyasi partiler ve siyasi partilerin teşkil ettiği Hükümetler radyoya kendi malları olmayan bir bağımsız gazete gibi bakmasını bilmelidirler. Hiçbir politikacı veya hiçbir siyasi parti Hürriyet Gazetesinin, Cumhuriyet Gazetesinin, dün de söylediğim gibi, Tercümanın, Akşam veya Milliyet gazetelerinin yayınlarından devamlı surette memnun olamaz. Birgün, bir siyasi parti veya bir şahıs ertesi gün başka bir siyasi parti veya başka bir şahıs, konuşmasının önemiyle mütenasip bir yer verilmediğini zannedebilir. Bunun takdiri, bu hâdiselerin karşısında bulunan şahsın değil, bunun takdiri gazetenin başında bulunan sorumlu insanıdır. Ve bunun objektif olup olmadığının takdirini de en iyi, siyasi şahıslar ve politikacılar değil, tarafsız okuyucu veya dinleyici kütlesi yapabilir. Bu itibarla ben sanıyorum ki, radyomuz hakkında en iyi hükmü bu radyonun nasıl siyasi parti ve Hükümet aleti olduğunu da hatırlayan, bugün nasıl siyasi partiler arasında hak gözetmemeye çalışarak objektif yayın yapan bir organ haline geldiğini gören vatandaş kütlesi yapmaktadır ve yapacaktır. Siyasal Bilgiler Fakültesinin halkoyu araştırma grubu tarafından hattâ TRT Kanunu çıkmadan evvel yapılmış olan, büyük şehirlerimizde yapılmış olan

inceleme gösteriyor ki, bugün Türkiye’de vatandaşlarımızın büyük kısmı radyonun tarafsız olduğu kanısına varmışlardır. Anket yolu ile ve örnekleme yolu ile sıhhatli bir şekilde yürütülen bu araştırmanın sonunda, radyo tarafsız değildir diyen vatandaş sayısının, radyo tarafsızdır diyenlere nazaran ancak beşte bir oranında olduğu tesbit edilmiştir arkadaşlarım. Bu arada çeşitli iddiaların ne kadar mübalâğa ile aksettirebildiğini ifade etmek için birkaç misal vereyim. Son Hükümet programının radyodan yayınlanması ile ki, TRT üzerinde şimşekler çakmaya başladı. Hükümet programının canlı yayın halinde verilmeşi, banda alınmak suretiyle saat 3 yerine akşam saat 7 de verilmesi büyük bir mesele halinde bu kürsüye geldi... O gün bugündür bir rejim davası olarak radyo meselesiyle karşı karşıyadır.

Sayın arkadaşlarım, Hükümet programının banda alınmak suretiyle dinleyicinin en kesif olduğu akşam saatlerinde, hem haberlerde, hem Meclis saatinde bizzat Başbakanın sesinden iki defa tekrar edilmek suretiyle verilmesi, radyonun bu işte ilgisizliğinden değil, dikkatinin ve ilgisinin delilidir. Bizzat Başbakanın haberi ve ısrar ediyorum, haberi ve muvafakati dâhilinde radyo, banda alınmak suretiyle, kendi seslerinden bu yayını yapmıştır. Bu durum karşısında vaktiyle üç hükümet kurulmuş, ikisinde böyle yapılmış, birinde canlı yayın yapılmış. Şimdi neden canlı yayın yapılmıyor, diye ortaya çıkmak doğru değildir. TRT nin kuruluşundan evvelki bir emsal ileri sürerek, Başbakanın itiraz etmediği muvafakatini ilgili memur vasıtasıyla bildirildiği bir konuda radyonun tarafsızlık içinde bulunmadığını iddia etmek baştan başa hatalıdır. Hâdisenin aydınlanması bakımından bir defa daha Sayın Başbakanı bu konuda kendi arzularını hilâfına böyle bir tutuma gidilip gidilmediğini açıklamaya davet ediyorum. Bu noktanın açıklanması bir millî müessesemizin itibarı bakımından, bir münakaşanın son bulması bakımından faydalı olacaktır. Radyo, Başbakanın arzusuna, aksi istikametteki talebine ve emrine rağmen değil, böyle yapmayı düşünüyoruz, muvafakatimiz var mıdır, böyle yapmanın daha iyi olacağına kaaniiz, diye sormak suretiyle bunu yapmıştır, arkadaşlarım. Bunun partizanlık neresinde, bunun kötü niyet neresinde? Seslerinden iki defa vermekte kötü niyet var mıdır? Bu Hükümet müzakerelerinde iktidar 426 daki-

ka memlekete kendi sesinden banda alınmak suretiyle hitabetmiş; muhalefet 246 dakika konuşmuştur.

Sayın arkadaşlarım; iktidar muhalefet arasında müsavat prensibini bu kanun çıkarken savunmuş arkadaşlarımız muhalefete daha fazla yer verildiğini nasıl ileri sürebilirler. Biz şikâyetçi değiliz. İktidarın 426 dakika konuşmasına karşılık neden bize 246 dakika yer verdiniz, diye bir ithamda bulunmayı aklımızdan geçirmiyoruz. Hükümet programının müzakerelerinde radyonun kendisine düşen vazifeyi sonuna kadar objektif şekilde yaptığına, vatandaşın da baştan sona bu kanaata katıldığına inanıyorum.

Sayın arkadaşlarım, Bölükbaşı'nın bu kürsüde, Hükümet programı müzakerelerinde ve tandoşa kendi seslerinden, en uzun hitabetmek imkânına kavuşmuş parti lideri olarak zannedirim, bütün bu konuşmaların, 123 dakikası Sayın Bölükbaşı'nın hitaplarına ayrılmış idi. 123 dakikalık hitapları arasında birkaç dakikalık bir kısmının banttan ve kendi sesinden verilmeyişini uzun uzun, tekrar tekrar, suikast, diye vasıflandırmalarını anlamak mümkün değildir.

Sayın arkadaşlarım, TPT bunu izah etmiştir. Bir yanlışlıkla bantın, bir iki dakikalık kısmını vermek imkânı olamamıştır, teknik bakımdan sesi nakletmeye imkân vermiyen bir teyp ârızası dolayısıyla, konuşmasının birkaç dakikalık kısmı verilmemiş değil, bu birkaç dakikalık kısmı spiker tarafından okunmak suretiyle verilmiştir. Ve radyo, tarafsızlığa riayetini bir delilini vermek üzere daha sonra İsmet İnönü'nün yaptığı konuşmadan da eşit uzunlukta bir kısmını, bantta bir ârıza olmadığı halde banttan aynen vermiyerek, o kısmını spikere okutmak suretiyle tarafsızlığın ve objektif tutumun bir örneğini vermek istemiştir.

Aziz arkadaşlarım, bu kadar bunun üzerinde ısrar etmek reva mıdır? (C. H. P. si sıralarından «bravo» sesleri) Çıkarılmış olan cümle diye evlât acısı, sözü söylenmiştir. Sayın arkadaşlarım; tekrar edilmiştir, söylenmiştir. Spiker olduğu gibi banda alınmayan kısmını okumuştur. Ağzınızdan yanlışlıkla çıkmış olan - bu kürsüde söylemeye teeddübediyorum Sayın Bölükbaşı - maksatlı değil bir telâffuz kusuru olarak, hızlı konuşmaktan gelen; ikimiz de biraz hızlı konuşuruz; hızlı konuşmaktan gelen bir

telâffuz kusuru olarak çıkmış olan bir kelime kelime vardır ki; atlanmıştır. Bu kelimenin ne olduğunu merak ediyorsanız size söylerim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Ben şimdi size söylerim; yanlışlığınızı.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın arkadaşlarım; BBC, BBC deniyor. Eğer BBC ilkeleri uygulansa idi; arkadaşımızın temsil ettiği partinin 123 dakikalık konuşma yerine, yani bütün partiler içinde rekor teşkil eden bir konuşma süre yerine sahibolmak yerine, çok daha kısa, çok, çok daha kısa bir konuşma süresine sahibolacakları aşikâr değil midir? Neden bu kadar itham ediyoruz arkadaşlarım? Hükümet bildirimlerini yayınlarken TRT Kanundan bahsediyormuş, 359 sayılı Kanununun falan maddesine göre diyormuş. Arkadaşlar maddeyi okuyorum: «Kurum Hükümet bildirimlerini ve Hükümet adına yapılacak konuşmaları sadece Hükümeti bağlamak kaydıyla yayınlamakla yükümlüdür. Ancak bunların Hükümet bildiri veya konuşması olduğunu yayını sırasında açıklar.»

Kanunun bu maddesine göre yayın yaptığını, Hükümet tarafından aynen yayınız diye emir verilerek yayın yaptırıldığı zaman açıklamak TPT için bir kusur değil. Kanunun 11 nci maddesinin 1 nci fıkrasından doğan bir hukukî mecburiyettir ve bu hukukî mecburiyet sanılması ki, yalnız bugünkü Hükümet'in bazı bakanlarının demecileri hakkında uygulanmıştır. TPT Kanununun maddesinden bahsederek, İsmet İnönü'nün Başbakan bulunduğu zamanda İsmet İnönü'nün bir demecini, Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler arkadaşımızın bir demecini, Adalet Bakanı Sırrı Atalay arkadaşımızın bir demecini yine falan sayılı kanunun falan maddesine göre Hükümet bildiri olarak yayınlıyoruz, demek suretiyle yayınladığını ifade etmektedir. İşte eski bakan arkadaşlarımızın bu husustaki bilgilerine başvurabilirsiniz.

Sayın arkadaşım, bu itibarla süratle neticeye saramadan evvel, süratle insanların niyetlerini muhakeme etmeden evvel ve süratle insanlara kötü niyet izafe etmeden evvel bu maddi deliller üzerinde biraz daha titiz olarak durmak lâzımgeldiğine inanıyorum.

Kimsenin aklına Anayasanın muhtar kuruluşlar adını verdiği bölümde yer almış olan

üniversitelerimizin dersleriyle, seminerleriyle ilgili çalışmaya müdahale etmek gelmiyor. Üniversitenin bağımsız, muhtar bir Anayasa kuruluşu olarak kanunun tanıdığı denetleme mahfuz kalmak üzere, Anayasanın tanıdığı sınırlar mahfuz kalmak üzere, kendi içinde kendi usullerine göre çalışmasına kimse müdahale etmeyi düşünmüyor. Fakat bir yorumcu, bir habercinin bir bağımsız ve tarafsız gazeteci olarak çalışan arkadaşımızın o andaki takdirine göre, her akşam yaptığı özetten netice çıkarmak niçin olsun arkadaşlarım? Dün akşam burada yaptığımız konuşmalar Meclis saatinde verilirken Bölükbaşı arkadaşımızın konuşmasında radyonun tahrifeiliği, yalancılığı ibareleri aynen yer aldı, objektif olarak yerildi, benim konuşmamda fikrimini 180 derece değiştiren bir hata vardı, arkadaşlarım, tamamen ters verildi bir cümlem. Bunda kasıt yoktur arkadaşlarım. Benim aklımdan geçmezdi, çok üzüldüm. Dinleyen vatandaşlarımın önemli bir noktada benim görüşümü tamamen yanlış anlamalarına üzüldük. Ama bunun maksatlı olarak yapılmış olduğunu düşünmedim. Buradan zabıtların nasıl çıktığını bilen bir arkadaşınız olarak, kendi konuşmamı zabıtlardan okuduğum zaman elbette ki, kusuru da zabıt kâtibi arkadaşlara bulmuyorum, her zaman benden şikâyet ederler; hızlı konuşuyorsunuz, kürsüye çıktığınız zaman nasıl yetiştireceğiz diye düşünüyoruz, derler, yetiştiremiyorlar. Kelime atıyorlar, yanlış yazıyorlar, hepimiz zabıt okumuş arkadaşlarız, zabıtlarda konuşmalarımızın şurasının, burasının ters çıktığı vâkîdir. Bu suretle zabıt ters gittiği içindir ki, TRT İdaresi, ben eminim kasıtlı değil fakat zabıtlardaki bir küçük maksatsız hatayı aynen tekrar etmek suretiyle, bu konuşmamın bir yerinde mânâyı değiştirmiştir.

Sayın arkadaşlarım, bizzat Bölükbaşı'nın daha evvelki gün yapmış olduğu, geçen hafta burada yapmış olduğu konuşmanın bir kısmının yayınlamasında büyük bir fırtına koptu, zabıt tahrifi filân sözleri ortaya atılıyor. İşin gerçeği şu: Zabıtta, eminim, o gün suretini almışsa arkadaşımız da görmüştür, zabıtta Sayın Bölükbaşı'nın burada söylediği bir kelime, ayrıca ifade ediyorum, yanlış çıkmıştır. Bölükbaşı'nın bu kelimeyi kullanmadığına ben de

şahidim. Konuşmasını dikkatle takibettim. Ayrıca da bu kelimeyi söyleyip, söylemediğini araştırdım ve şuna kaani oldum ki, yanılmayan delillerle kaani oldum ki, kulak yanılmıyor. Arkadaşımız, Zonguldak olayları ile ilgili beyanı sırasında «kızılca» kelimesini söylememiştir. Ama, ben nasıl bunu arkadaşımın objektif davranarak bu kelimeyi kullanmadığını bu kürsüden hakikat uğruna ifade ediyorsam, sayın arkadaşımın da zapta bu beyanın kızılca diye geçmiş olduğunu ve TRT bunu tekrar etmişse, zapta böyle geçtiği için tekrar ettiğini kabul buyursunlar, zapta böyle geçmiştir, elde fotokopiler vardır, TRT ye gidin zabıttta bu kelime böyle yazıldığı için. Arkadaşlarım, şimdi TRT yi bunun için komünüstliğe kadar varan ithamların altında tutuyoruz, burada fedakârlıkla vazife gören sayın zabıt kâtibi arkadaşlara mı bu defa döneceğiz de, siz bu suikasti yaptınız diyeceğiz. Hayır arkadaşlarım; onlar da mâsumdur, TRT de mâsumdur. Arkadaşlar öger bu gibi bazı kelimelerde yanlış varsa, mâsum olmıyan Bölükbaşı ile Feyzi-oğlu'dur. Biraz daha yavaş konuşsak zabıt kâtipleri hatalı yazmazlar ve bunlar da ters çıkmaz. (Gülüşmeler, alkışlar) Yapmayın arkadaşlar, biraz daha bu konularda niyet muhakemesi yapmadan ve bu memlekette bir Türk vatandaşına yapılabilecek en ağır ithamları yapmadan evvel, acaba bu, zapta böyle geçmiş olmaz mı diye bakalım. Zapta böyle geçmiştir.

Sayın arkadaşlarım, yine Dışişleri Bakanlığı ile ilgili yayınlar bakımından, dış politika yayınları bakımından, ağır ithamlar ileri sürülmüştür.

Sayın arkadaşlarım, radyomuz dışişleri ile ilgili konularda gayet sağlam esaslar tesbit etmiştir. Bu esaslara uygun davranıldığı takdirde, Hükümet bu konuda kendisine düşen vazifesini yaptığı takdirde mesele hallolacaktır. Dış yayınlarla veya dış politikayla ilgili kanun maddesini okuyorum.

«Devletin dış politikası bakımından radyo ve televizyon yayınlarında ve bu arada yurt dışı yayınlarında uygulanacak esaslar ve usuller Dışişleri Bakanlığı ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca birlikte tesbit edilir ve Genel Müdürlüğe bildirilir.»

Arkadaşlar, tekrar edeyim; «Dışişleri Bakanlığının ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca birlikte tesbit edilir.» Diyor. Şimdi bu konuda ne yapmış yeni Hükümet? Yeni Hükümet bu konuyu tesbit etmek üzere evvelâ bir komisyon kurmuş. 8 Ocak... (Sağ sıralardan «O tarih eski Hükümet zamanıdır» sesleri) Yanlış, Eski Hükümet zamanında. 8 Ocak tarihli bir komisyon. Dışişleri Bakanlığı temsilcisi katılmış, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı temsilcisi katılmış. Bu toplantıda radyocular ve herkes fikrini söylemiş. Bu toplantıda Dışişleri Bakanlığı, dış politika ile ilgili yayınların ve yorumların yayınlanmadan önce Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesinin kontrolünden geçmesini istemiş. Radyo İdaresi demiş ki; böyle bir sansür usulü yoktur; ben bunu kabul etmiyorum. Kimse asî ilân etmemiş arkadaşlarım. Kanun saygısı, radyo idaresi, kanunda bana verilen vazife ve yetki budur dediği için, kimse gelip burada, bunlar hakkında şöyle suçluluk tesbiti yapalım diye önerge filân vermemiş. Peki denmiş; mesele incelenmeye devam edilmiş ve görülmüş ki, gerçekten, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı dahi o Hükümetin Turizm ve Tanıtma Bakanlığının temsilcisi dahi Dışişleri Bakanlığının görüşünde değildir. Bu yetkiyi vermiyor kanun size demiş. Bir bakanlığın sansüründen geçirmeye mecbur değildir radyo, demiş. İki bakanlık arasında ihtilâf çıkmış. Radyo idaresini bundan sorumlu tutmaya imkân yok. Aradan zaman geçmiş, böyle bir karara ulaşılmış olmasına rağmen, bir müddet sonra Dışişleri Bakanlığı yine de bir yazı yazarak Enformasyon Dairesinin dış politika ile ilgili yazıları, yayınları kontrol etmek istediğini bildirmiş, TRT ona da cevap vermiş. Dışişleri Bakanlığı ile teşriki mesaiye hazır olduğunu, bu teşriki mesainin 359 sayılı Kanununun 18 nci maddesinin tesbit ettiği esaslar dairesinde yapılmasının lâzımgeldiğini belirtmiş, fakat bir sansür anlayışına da asla yanaşmıyacağımı bildirmiş.

Sayın arkadaşlarım, şimdi Hükümete dönerek sormak istiyorum; Hükümet iki bakanlığın kararı olarak kanununun 18 nci maddesine uygun şekilde, bu konuda riayet edeceğiniz usuller ve esaslar şunlardır, diye bir yazı yazmış mıdır? Ve bu yazıyı yazmasına rağmen TRT kanunundan doğan bu yetkinin kullanılmasını mütaakip tesbit edilen usullere ve esaslara aykırı dış po-

litika yayınları yapmış mıdır? Bunun aydınlatılması kâfi gelir.

Dün burada, benim de talebem olduğundan bahisle, eski Dış Haberler Dairesi Müdürünün yazmış olduğu bir rapor bir büyük vesika hüviyetiyle okundu. Sayın arkadaşlarım, bütün idarelerde, bir müddet çalışmış, sonra şu veya bu sebeple ayrılmış insanlar bulunabilir. Bazan bir idareden ayrılmış olan insanların, ayrıldıkları idareyi itham ettikleri de görülür. Bu sayın arkadaşımızın, ayrılan arkadaşımızın ismini vermedi. Sayın Bölükbaşı, fakat unvanını söylediler. O unvanı taşıyan ve istifa eden bir kişi olduğuna göre, artık hüviyeti meydanda demektir. Fakat ben de arkadaşımızın gösterdiği titizliğe uyararak adını vermemekte devam edeceğim. Aslında bu yazıyı bu arkadaş bana da göndermiştir. Bu yazıyı başından sonuna kadar okudum. TRT nin kuruluşuyla, TRT nin statüsü ile ilgili mütalâalar söylüyor, BBC ile mukayeseler yapıyor, böyle olmaz diyor. Ama bu arkadaşımız bütün bu kanun hükümleri yürürlükte iken orada vazife görmüş. Kendisi orada bir dairesinin başında bulunduğu sırada, ben idarede çalışmam, burası Monako Prensiği gibidir, burası Devlet içinde devlettir, böyle bir dairede çalışmak vatanperverliğe sığmaz, falan dememiş ancak istifa ettikten sonra keşfetmiş ki, bu kanun baştan sona kadar hatalıdır.

İstifasının sebebine gelince; bunu kimse açıklamadı, ben sadece resmî bir dairenin yayınladığı bir iddiayı tekrar etmekle yetineceğim. Aksini şimdiye kadar söyleyen olmadı. Bu arkadaşımız dış haberlerin başında iken, günün birinde Türkiye'nin Birleşmiş Milletler tarafından Kıbrıs konusunda verilecek olan her kararı kabul edeceği mânasına gelen bir yayın yapılmış. Bu yayın derhal dışişleri çevrelerinin hassasiyetini uyandırmıştır. Birleşmiş Milletlerin yapacağı, vereceği her kararı Türkiye'nin kabul edeceğini söylemek, şimdiden hiç hoş olmayan birtakım kararlara boyun uzatmak mânasına geleceği için, Türkiye'nin resmî radyosundan, Devlet Radyosundan böyle bir yayının yapılması, elbette ki, bir aksülamel yaratmış, bu aksülamel üzerine kendisinin yazı ile dikkati çekilmiş, bu dikkat çekme üzerine, bana itimatınız kalmadıysa istifa edeyim, demiş, kendisine istifa teklifi yapılmadığı söylenmiş, fakat bu

haberlerin daha dikkatli bir kontrolden geçmesi için TRT İdaresi içinde bir kontrol nizamı kurulduğu tebliğ edilmiş, bundan böyle şu kontrolden geçerek bu yayınlar yapılacaktır, denmiş. Buna itiraz eden arkadaş da, kanaat meselesi yapmış, istifa etmiş. İstifasını da, onun kanaatlerini de hürmetle karşılıyan. Fakat bu şartlar içinde olan bir insanın, TRT İdaresinin kanunu bu halde iken, bu dairede vazife görmüş bir insanın, bugün karşısına geçip bu kanunun hükümlerini başdan sona tenkid etmesi ve TRT de Bakanın yetkisi yoktur, BBC de şöyle yetkileri vardır, gibi mütalâalar serd etmesi, bilmiyorum ne dereceye kadar, itibar edilmesi gereken mütalâalardır.

Sayın arkadaşlarım, dün de söyledim; BBC İngiltere'dedir. İngiltere örf ve âdetler hukuku memleketidir. İngiltere, demokratik gelenekler memleketidir. İnsan haklarıyla ilgili ilk beyannamelerinin 750 nci yıl dönümünü kutladık, biz dahi. Şimdi o memlekette, kanundan alınmış bir yetkinin, 38 sene kullanılmadığına şahit oluyoruz. Harb geçiyor, İngiltere istilâ tehdidi karşısındadır, yine de radyoya karşı kullanılması mümkün olan anlaşmadan doğan yetkiler tamamiyle kullanılmıyor. Türkiye'de verilmemiş olan yetkileri dahi kullanmaya ve falan ki, meselenin safahatını şu kadar vermek ve saire gibi mevzuları dahi Meclis kürsüsüne getirmeye mütemayil bir siyasi anlayışın muhitindeyiz. Bu memlekette Hükümete geniş yetkiler verilirse bunun çok fena olacağını bizzat M. P. grubu adına kanun geçerken Akdoğan arkadaşımız söylemiş A. P. grubu adına Nihad Kürşad arkadaşımız söylemiş. İnsaf buyurulsun arkadaşlar, şimdi bu Dış Haberler Servisi sabık Müdürünün tavsiye ettiği şekilde Hükümetlere yetkiler verecek olursak, ben öyle zannediyorum ki, Akdoğan arkadaşımız mebus olarak bu kürsüye gelecek, asla olamaz diyecek, Nihad Kürşad arkadaşımız bu kürsüye gelecek - fikrini değiştirmede ya - asla olmaz diyecek, bizzat Bölükbaşı gelecek, Hükümetlere böyle yetkiler verilemez diyecektir. Çünkü dün böyle söylemişlerdir grupları adına.

Arkadaşlarım, binaenaleyh bu gibi bilirkişi mütalâalarıyla Türkiye'nin gerçeklerinden doğan bu güzel Kanunu zedelemek yoluna gitmiyelim. (Akdoğan, sesleri)

Akdoğan arkadaşımızdan söz açılmışken, Ak-

doğan arkadaşımızın İzmir'deki sel felâketiyle ilgili seyahat haberlerinin radyoda yalnız iki defa verilmiş olması büyük ithamını da gözden geçirelim. Sayın arkadaşlarım, bu itham bir defa maddi vakıa bakımından tashihe muhtaç. Çünkü, Akdoğan arkadaşımızın sel felâketi ile ilgili seyahatinden radyomuz iki defa değil, üç defa bahsetmiştir. (Soldan «bir defa bahsetti» sesleri) Bir mi deniyor efendim? Üç defa bahsetmiştir. Buna karşılık İnönü Hükümetinin iş başında bulunduğu sırada, sel felâketi yalnız İzmir'de olmaz ya, Ayaneik'ta da bir sel felâketi olmuş ve oradaki sel felâketine o zamanın Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet Onat arkadaşımız gitmiş. Arif Hikmet Onat arkadaşımızın Ayaneik'taki sel bölgesine gidiş haberini de, C. H. P. lehine partizanlık yaptığı iddia edilen radyo, iki defa değil, bir tek defa vermiş. Fakat o zaman İnönü Hükümetinin bir Bakanı veya Başbakanı veya bizim partimize mensup bir arkadaş, bu büyük hâdise dolayısıyla yapılan seyahat haberi neden bir defa verildi diye bunu Meclis kürsüsüne, Anayasanın 121 nci maddesiyle kurulmuş, muhtar bir kuruluşu, bir Devlet müessesesini partizanlıkla itham etmek için alıp getirmemiştir.

Sayın arkadaşlarım; bu arada Magna - Karta'nın 750 nci yıl dönümünden bahsedilince şüphesiz, sayın iktidar gruplarından birinin Başkani sayın arkadaşımızın, Magna - Karta'nın yıl dönümü münasebetiyle yapılan törende Sovyet profesörü Kerimof'la ilgili yayınların, aşikâr şekilde komünizmi sevdirci bir mahiyet taşıdığı yolundaki ithamlara cevap vermek mecburiyeti vardır.

Arkadaşlar; Kerimof, bu memlekete TRT nin müsaadesi ile gelmemiştir. TRT vizesi TRT nin tanzim ettiği bir tören bahis konusu değildir. Kerimof bu memlekette insan hakları konusunda bir konuşma yapmak üzere her halde TRT dışındaki bir makamın müsaadesi ile gelmiş olmak lâzımgelir. Kerimof, üniversitede konuşmuş Magna - Karta ile ilgili bütün töreni veren radyomuz bu arada bundan da bahsetmiş, bir yayın yapmış, ama bu yayını yaparken bakınız neler söylemiş; Ankara Hukuk Fakültesindeki öğrenciler, yüzde yüz karşısında buldukları bir sistemin temsilcisinin - Banta alınmış cümleyi okuyorum - «Yüzde yüz karşısında buldukları bir sistemin temsilcisinin zaman

zaman propagandaya kaçan konuşmaları karşısında» diyor.

Şimdi, Kerimof'un beyanlarını tasvip mi vardır bunda? Yoksa zaman zaman propagandaya kaçan sözünde ve öğrencilerin bu sistemin yüzde yüz karşısında olduğunu belirtmek için gösterilen itinada, TRT nin bir milli gayreti mi vardır? Bunun takdirini arkadaşlarımın insafına bırakıyorum. (Ortadan bravo sesleri)

Yine sayın arkadaşlarım, bu bantta Kerimof'la ilgili olarak yapılan yayın şöyle devam ediyor. «Zaman zaman propogandaya kaçan konuşması, dedik. Çünkü o,» yani Kerimof, «bizim yabancı olduğumuz, karşısında olduğumuz bir sistemin temsilcisi ve şu da var ki, kendi ülkesindeki sistemi yermek değil, ancak övmek zorunda...» Yani radyo diyor ki Kerimof diğer profesörlerden farklı olarak propaganda yapmak zorunda. Çünkü o, bizim karşısında olduğumuz bir sistemin temsilcisidir ve bu sistemin icabı olarak da kendi sistemini tenkid edemez, kendi sistemini övmek mecburiyetindedir. Radyo bunu tasrih ederek veriyor. Sayın arkadaşlarım, radyonun bunu verişinde komünizm propagandası mânası mı vardır, aksi mi vardır, bunu her insaf sahibi arkadaşımın takdir edeceğinden eminim.

Muhterem arkadaşlarım, insanları, hele millî duyguları bakımından, hele vatanseverlikleri bakımından muhakeme etmek en zor şeydir. Ve bunu siyaset adamlarının yapması kesin olarak hatalı bir yoldur. Eğer biz bugün radyo idaresinde çalışan yüzlerce arkadaşımızın, yarın buna benzer bir başka teşebbüsle başında çalışan arkadaşlarımızın, bir başka gün sendikalarındaki idarecilerin, bir başka gün Devlet idaresinde çalışan memurların, bir başka gün üniversite içindeki öğretim üyelerinin, şu veya bu ideolojinin tesiri altında memlekete zararlı şu faaliyetlerde bulduklarından bahset, hele suçluluk tesbiti ve adalete teslim gibi birtakım ibarelerle araştırma komisyonları kurmaya kalkacak olursak arkadaşlar belki - Toprağı bol olsun - Mac Carty'nin ruhu şad olur, ama 27 Mayıs Anayasasının ruhu da baştanbaşa çignenmiş olur. (C. H. P. sıralarından bravo sesleri)

Sayın arkadaşlarım, yüreklerinde vatan sevgisi bulunan insanları, hele topyekün isim tasrih

edilmeden, bazı soylular bu camiada denmek suretiyle, tefrik yapılmadan umumi sözlerle itham edildiği zaman bundan yara duyarlar. Buna saygı duymak lâzımdır. Bu insanları iyi münasebetler kurmak suretiyle, yardımlarına koşmak suretiyle, maddi imkânlar bakımından teçhiz etmek suretiyle yapabilecekleri ufak tefek hatalardan korumak yolunda çalışmak yerine karşımıza, Hükümetin karşısına alacak olursak bundan millet de fayda görmez, vatan da fayda görmez. Ben yumuşak usullerin sahibi olan Sayın Başbakan'dan, ben Batıda tarafsız radyolar görmüş ve dinlemiş olan, Batıda tarafsız televizyonlarda iktidarların ne ağır hücumlarının devlet organlarında yapıldığını daimî görmüş olan Sayın Başbakan'dan bu konuda, radyo ile yumuşak ve iyi münasebetler kurmak suretiyle, radyoyu bir hasım olarak değil, bir devlet kuruluşu gibi yanına almak suretiyle vatan hizmetinde çalıştırmak yolunda hizmet beklemekteyim. Bunda da isterlerse muvafak olacağından eminim arkadaşlarım. (Orta sıralardan bravo sesleri, alkışlar)

Sayın arkadaşlarım; Hükümet programı için bir imza töreni yapıyor. Hükümet programıyla ilgili imza töreninde iktidara mensup Hükümet üyesi olan ve olmayan, parti mensubu veya Hükümet mensubu sıfatını taşıyan arkadaşlar konuşuyorlar. Altı veya yedi iktidar mensubunun konuşmasına karşılık bu radyo, C. H. P. ne tarizdo bulunulduğu için bu konuşmalarda, C. H. P. Genel Sekreterinin bunları cevaplandırmak maksadıyla, kanunî imkânlar içinde verdiği bir cevabı yayımlanıyor. 6-7 demecin karşısında muhalefetten bir kişinin demeci. Bu büyük kusur olarak görülüyor.

Arkadaşlar, kanundan cevap hakkını kaldırmak kimsenin aklına gelmemiş alkışlarla burada kabul edilmiş, bütün partiler bunu alkışlamış. Hatta ıslah edilmiş, arkadaşlarımızın gayretleriyle bu maddeye vuzuh verilmiş. Niçin 6-7 kişinin konuşmasına karşılık bir kişi konuştu diye buna itiraz ediyoruz. Kendimizi evvelâ şu muhtar ve tarafsız radyo fikrine alıştırmaya ve artık, dikkat buyurulsun, hükümetin ve iktidarın değil, arkadaşlar, bu bir umum müdürlük değil; Şekerbank veya Sümerbank Genel Müdürlüğü değil, bu artık Emniyet Genel Müdürlüğü gibi veya Tekel Genel Müdürlüğü gibi bir genel müdürlük değil, bu artık Millî Eğitim Bakanlığının

Orta Öğretim Genel Müdürlüğü veya Köy İşleri Bakanlığının Halk Eğitimi Müdürlüğü değil, Anayasanın muhtar bölümler kısmında, üniversitelerle yanyana yer almış, Hükümet emrinde değil, vatan ve millet hizmetinde kendine has usulleri içinde seçilmiş, kurulmuş organlarıyla, emir almadan vazife görecek bir heyet, bir kuruluş... Bunun daha da muhtar olması, daha da fazla bağımsızlığa sahip olması için çalışan partiler bugün iktidar gruplarında ekseriyette. Bu muhtariyeti yeter görmiyenler bugün Hükümet kuruluşunda ekseriyette. Bu görüşler hem Hükümet içinde ekseriyette, hem de Parlâmentoda büyük bir topluluk. Sayın arkadaşlarım, o halde kendimizi bu fikre alıştıracağız ve muhalefetten şu kadar bahsedildi diye kızmıyacağız. Celâl Beyar'dan bahsedildiği zaman Cumhuriyet Halk Partisi teşkilâtı tepki yapmadı mı sanıyorsunuz arkadaşlarım? Düşününüz, tahliye ediliyor, amma bahsedecek. Celâl Bayar'ın çıkışının ertesi günü Hürriyet gazetesi vereceği için, Cumhuriyet gazetesi, Akşam gazetesi, Tercüman gazetesi vereceği için, Milliyet gazetesi vereceği için verecek.. Ama bu mevzuda tahrik yapmıyacak, bu mevzuda şahsiyata kaçmıyacak, objektif bir haber olarak vermiş. Bundan dolayı, efendim İsmet Paşa Başvekil, Antep Mebusumuz Ali İhsan Göğüş radyonun başında olan Bakanlık sandalyasında oturuyor. Kemal Satır genel sekreter, Başbakan yardımcısı; bu radyo Celâl Bayar'dan bahsediyor diye sağdan soldan sesler gelmiştir. Ama bu teşkilât mensuplarına, kanuna ve Anayasaya saygılı bir iktidar olarak anlatmışızdır ki radyo artık Hükümetin elinde değildir, bağımsız ve muhtar bir organdır, bu haberleri verecektir. Sayın arkadaşlarım buna kendimizi alıştırırsak rahat ederiz. Buna kendimizi alıştırmasak 27 Mayıs Anayasasının getirdiği bir müesseseyi muhtariyetten mahrum etmeden kurtaramayız.

Şimdi arkadaşlar, veda mesajları yaymış. Bu radyonun günahlarına bakınız. Eski bakanlar veda mesajları vermişler. Bu mesajlar, yayınlanmış. Dünyanın her yerinde daha bakanlık sandalyasından dün ayrılmış bir devlet adamı vatan-daşlarına, teşkilâtına bir şey söylemişse, bu haber olarak gazetelerde yer alabiliyorsa, bundan radyo da bahseder, tabii birşey. Bu kadar kadrişinaslığı çok görmiyelim arkadaşlar. Eğer bu radyo

bunu yapmasaydı, o zaman vefasızlıkla, o zaman objektif olmamakla itham edilebilirdi. Arkadaşlar; Hükümetler gitmek üzere gelirler. Hani, İnönü Hükümeti gitti de bu Hükümet kalacak mı? Demokratik rejim içindeyiz; demokratik rejim içinde kalacağız. Hemşehrîmin Hükümeti de gidecek, Sayın Ürgüplü'nün Hükümeti de gidecek. Bakınız, ne güzel tebessümle karşılıyorlar, gidecek. Biliyorlar gideceğini. Gidecek.. Gayet tabii... (Gülüşmeler) Gidecek.

Şimdi, arkadaşlar; bu Hükümet gittiği zaman eğer o vakte kadar Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun muhtariyetine son vermemiş olursak, eğer o zamana kadar bu Hükümet bu radyonun tarafsızlığını muhafaza etmiş olursa, emin olsunlar ki artık iktidardan düştüler diye bu radyo vefasızlık göstermiyecek, muhtar bir idare olarak, yeni gelen Hükümet kızar mı kızmaz mı diye düşünmeden Ürgüplü'nün de, bütün arkadaşlarının da demeçlerini verecek. Tarafsız kaldığı için verecek. (Bravo sesleri, alkışlar)

Arkadaşlarım, bu radyonun «gelen ağam, giden paşam» anlayışı içinde bir radyo değil, objektif olarak gelenin de hakkını veren, gidenin de hakkını veren bir radyo olarak kalması, yalnız bugünkü muhalefetin değil yarınki muhalefetlerin de teminatıdır. Bunu böylece bilirsek üzerinde ittifak ederiz ve bu müesseseyi hep birlikte titizlikle koruruz.

Sayın arkadaşlarım, sözlerimi sona erdirirken, radyonun parti ve iktidar emrinde olmasının önemine bir defa daha işaret etmek için şu gerçeği belirtmek isterim. Yeryüzünde radyonun parti ve iktidarların mutlak emrinde bulunduğu memleketler sadece faşist ve komünist memleketlerdir. Faşist ve komünist memleketlerde ki radyolar tam mânasıyla iktidar organlarıdır. Veya bu sistemlerin içine gidememekle beraber, bu sistemlerden birine veya ötekine taklitçilikle özenen bazı memleketlerde radyo rejimleri bu hale getirilmiştir. Faşizme ve komünizme karşı yüreğinden karşı olan her partiden arkadaşlarımın tarafsız, muhtar ve hür radyodan yana olmaları lâzımdır. Faşizme ve komünizme karşı olmamızın binlerce hüccetinden bir yenisini daha vermek için her partiden arkadaşlarımı radyonun muhtariyetini savunmaya davet ediyorum arkadaşlarım. (Halk Partisi sıralarından alkışlar ve bravo sesleri) Türkiye her zamandan fazla millî birli-

ğe ve beraberliğe muhtaçtır. Türkiye her zamandan fazla iç ve dış güçlüklerini yenmek için millî bir yaklaşıma muhtaçtır. Türkiye her zamandan fazla hükümetlerinin başarı kazanmasına muhtaçtır, muhalefetlerinin saygı görmesine muhtaçtır. Türkiye her zamandan fazla sıradağlar gibi çözüm bekleyen ekonomik ve sosyal dâvalarının üzerine eğilecek Meclislere muhtaçtır.

Aziz arkadaşlarım; siyaset âlemimizi bundan uzun yıllar önce denenmiş, kısırlığı meydana çıkmış, yurdun asıl dâvalarını çözmesine imkân vermediği sâbit olmuş birtakım partilerarası çekişmelere ve hele rejim çekişmelerine sürüklemekten kaçınmak, hepimiz için başta gelen vazifedir.

Arkadaşlarım; bu davranışlardan muhalefet olarak biz kaçınalım. İktidar olarak Hükümet kaçınınsın, iktidar grupları kaçınınsın. 27 Mayıs Anayasasının ışığı altında Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınması yolunda bütün kuvvetlerimizi seferber edelim. İşte milletin Meclisinden de beklediği budur. Partilerinden de beklediği budur arkadaşlarım. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına bu anlayışın sahibi olduğumuzu belirterek huzurunuzdan ayrılıyorum, arkadaşlarım.

Saygılar sunarım (C. H. P. sıralarından bravo sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bir hususun aydınlanmasında zaruret vardır. Bir taraftan bu önerenin Anayasaya aykırı olduğu iddia edilir. 27 Mayıstan evvel kurulmuş olan Tahkikat Encümenine benzetilir. Diğer taraftan da bu önerenin muhtevası esas alınarak radyonun tarafsız neşriyat yaptığı yolunda mütalâa beyan edilir. Bu ikisi kabili telif değildir. (C. H. P. sıralarından gürültüler.)

Koro halinde değil, münferit beyanlarda bulunursanız dinlemek ve anlamak mümkün olur.

Muhterem arkadaşlarım; bu Meclisin, Anayasaya aykırı olduğu iddia edilen bir meseleyi müzakere ettiği, oyladığı gibi bir meseleyi ortadan kaldırmak zarureti vardır. Bu sebeple şayet bu hususta Anayasaya aykırı bir meseleyi müzakere ettiğimiz iddiası varsa, Anayasaya aykırı bir hususu oyladığımız iddiası varsa, evvel beevvel bu iddia tetkik edilir, Anayasaya aykırıdır veya uygundur diye karara bağlanır, uygunsu esas hakkında mütalâa beyan edilir... Mesele budur. Bunun dışında hem Anayasaya

aykırıdır diyelim, hem de esas hakkında mütalâa beyan edelim, bu olmaz... (C. H. P. sıralarından müdahaleler)

Şimdi, bu önerenin ayrıca 15 imzalı ve bu önerenin açık oylanması suretiyle karara bağlanmasını isteyen bir önerge vardır. Bu önergede de «İhsan Ataöv tarafından verilen ve muhtevası itibariyle Anayasaya aykırı bulunduğu tezahür eden» tâbiri vardır. Muhtevası itibariyle Anayasaya aykırı bulunduğu tezahür ediyorsa; bunun oylanması da mümkün değildir, açık oylanması hiç mümkün olamaz.

Onun için evveleminde Anayasaya aykırı mıdır, değil midir, bu konu incelenir ve bunun için ya Yüksek Heyetiniz usul müzakeresi açar, yahut Anayasa Komisyonuna havale edip, oradan rapor getirtmek suretiyle evvelâ bu husus aydınlatır.

Meclisin karar vermesi için de Riyaset bu meselenin ehemmiyetini tebarüz ettirmek borcu altındadır.

SUPHİ BAYKAM (İstanbul) — Hatiplerin dikkatini çekin...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan usul hakkında iki kelime arz etmek isterim.

BAŞKAN — Usul hakkında buyurun efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın arkadaşlarım, bu noktanın zabıtlara yanlış geçmemesi için usul hakkında iki kelime arz etmeyi zaruri gördüm. Başkanlık Divanında biraz evvel okunan önergeden başka bir önergemiz daha vardır. Bu önerge Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, benim imzama taşımakta olan bu önergede bahis konusu olan, araştırma önergesinin, müzakeresini yaptığımız önerenin Anayasaya aykırı olan muhtevası dolayısıyla oymasına dahi imkân olmadığı belirtilmiş ve Riyasetten bu önergeyi oylamaması istenmiştir. Ama Riyaset, bu açık duruma rağmen, oylamakta ısrar ederse, bu oylamada kimlerin Anayasadan yana olduğunun belli olması bakımından da açık oya konmasını talebettik. Yoksa tezat içinde değiliz, arkadaşlarım. Bu noktayı tasrih etmek isterim.

Teşekkür ederim. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Feyzioğlu'nun ifade ettikleri gibi, Riyaset Diva-

nına verilmiş önerge bir tane değil, iki tanedir. Birisi açık oylama talebeni ihtiva etmektedir. Diğeri de, okuyorum :

«TRT hakkında Meclis Araştırması açılmasını isteyen Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, önergesi muhtevası ve Araştırma Komisyonuna verilmesini öngördüğü görev ve yetkiler bakımından Anayasanın ruhuna ve 32 nci ve 88 nci maddelerine ve Komisyonun kuruluşu bakımından da C. H. P. Grubu kuvvet oranı bakımından kendisine düşen sayıdan feragat edemeyeceğini açıkladığına göre 85 nci maddesine aykırı bulunmaktadır. Önergenin bu sebeple Başkanlıkça oya arz edilemeyeceğini saygılarımla arz ederim.»

Muhterem arkadaşlarım, yalnız şu önerge Riyasetin eline şu dakikada geçmiştir. Bu önerge, bir araştırma komisyonunun kurulmasını teklif eden önergenin Yüksek Mecliste okunduğu ve onu takibeden birleşimde müzakeresine başladığı anda ele alınması ve her şeyden evvel Anayasaya ilgili bir konunun her şeyden evvel halledilmesi gibi bir gerçeğe raptedi'mesi gerekir idi. Halbuki bu araştırma önergesi Meclisinizde okunmuş üzerinde önerge sahibi konuşmuş, Bakan konuşmuş, bir grup adına Sayın Bölükbaşı konuşmuş, C. H. P. Grubu adına Sayın Feyzioğlu konuşmuş ve yine C. K. M. P. Grubu adına Sayın Cevad Odakmaz konuşmuş ve yine C. H. P. Grubu adına konuşmak için Sayın Bülent Ecevit ve Sayın Nurettin Arıdoğan ve başka arkadaşlar da sıraya girmişlerdir. İşte mesele bütün bu konuşmalar yapıp, esasen muhtevası, metni ve talebettiği gerçekler bakımından Anayasaya aykırı olduğu iddia edilen bir mevzuda üç birleşimden beri müzakere cereyan etmiştir. Bugüne kadar bu mesele geciktirilmiş ve bugün mesele ortaya atılmıştır. Tenakuzda iddia ediyoruz; hem Anayasaya aykırılığı iddia edilecek, hem de esası hakkında konuşulacaktır. Bu tenakuz vardır. Fakat şu anda Riyaset Divanı usul müzakeresi açıyor. Çünkü, bir konunun Anayasaya aykırılığı iddia edilirse her şeyden evvel bu meselenin halledilmesinin zarureti vardır.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Usul hakkında söz istiyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir dakika efendim. Şimdi muhterem arkadaşlar, Sayın Türhan Feyzioğlu'nun

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına vermiş olduğu bir önergede, üç birleşimden beri müzakeresini etmekte olduğumuz bu araştırma önergesinin muhtevası, metni ve oylanması bakımından Anayasaya aykırı olduğu ve bittabi' usule aykırı bir tutum olduğu iddiası vardır. Bu hususun çözülmesi için lehte ve aleyhte iki kişiye söz vereceğim. Aleyhte ilk sözü Sayın Emin Paksüt'e ve ikinci sözü de Sayın Halûk Nur Bâki'ye vereceğim efendim. Bu konuda lehte mütalâa sahibi olanlar talepleri varsa ifade etsinler.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Lehte söz istiyorum.

BAŞKAN — Lehte Sayın Bölükbaşı, buyurun Emin Paksüt.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, Başkanlık Divanındaki değerli hukukçu arkadaşımız, Anayasaya açıkça aykırı bir durumun belirtilmiş olmasının verdiği hassasiyet içerisinde, çok yakinen vâkıf olduğu ve çok kere de maharetle tatbik ettiği İçtüzükte ve Anayasa düzenimizde anlaşılmaz bir vehme kapılmış görünüyor. Gayet basit. Bugünkü Devlet yapımız, mübalâğa etmiyelim, Anayasaya aykırılık iddialarını normal bir anlayış olarak kabul etmiştir. Anayasaya aykırılık iddiaları ortaya atılır atılmaz telâş ve heyecana hiç ihtiyaç yok.

BAŞKAN — Sayın Paksüt, lütfen görüşünüzü ifade ediniz. Telâş ve heyecan, diye Riyasetin tutumunu tavsif etmeyiniz. Paksüt lütfen görüşünüzü açıklayınız efendim.

EMİN PAKSÜT (Devamla) — Sayın Başkan, ben vehme kapılmış görüyorum, dedim, Riyasete atfettiğim sadece, vehme kapılmıştır da değil, vehme kapılmış görünüyor. Belki yanlış görüyorum.

Şimdi müsaade buyurun, bir kanun teklifi. milletvekili veya senatör arkadaşlarımız tarafından gelir. Hükümet tarafından bir kanun tasarısı gelir, bir komisyon bu teklifi, tasarımı Anayasaya aykırı telâkki eder. Bir diğer komisyon Anayasaya uygun telâkki eder. Bir grup Anayasanın içindedir der, bir diğer grup Anayasanın dışındadır der. Parlâmento ekseriyeti ile Anayasaya uygun der, bunun dışında bir parlâmento azınlığı, Anayasaya aykırıdır der. Dahası

var, Parlâmentoda, hattâ temsil edilmiyen bir siyasi parti, genel seçimlerde oyların % 10 una almışsa, Parlâmento bu kanunu kabul etti ama bu kanun Anayasaya aykırıdır, der. Şimdi, mesele nedir? Demek ki, buraya bir kanun gelecek, teklif ilk günü Anayasaya aykırı oluverdiğini Parlâmento veya Riyaset veyahut her hangi bir Mebus derhal kestirecek, eğer o anda kestirmemişse, şimdi Riyasetin anlayışına göre, ikinci eelsede Anayasaya aykırıdır dediği anda kızılca kıyamet kopacak. Yok böyle şey arkadaşlar, Anayasaya aykırılık Parlâmentonun bütün müzakereleri boyunca dermeyan edildikten maada, oylama bittikten sonra, kanunsa kanun Resmî Gazetede yayımlandıktan sonra, Anayasanın 147 ve 149 ncu maddelerinin ışığı altında, Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve görevleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun ışığı altında ve o kanunun 21 ve 25 nci maddelerinin tesbit ettiği şartlar dâhilinde, her zaman kabili dermeyandır. Şimdi mesele nedir? Esasen Parlâmento müzakerelerinden maksat, bir noktanın aydınlanmasıdır. Bir arkadaşım, Turhan Feyzioğlu arkadaşım Anayasaya aykırı mütalâa etti. Bendeniz de bu inançtayım. Benim grupum da o inançta. Ama muhtemeldir ki, aziz Ataöv arkadaşım tavrini verirken asla bir Anayasaya aykırı davranışın içine götürmeye niyetli değildi. Şimdi mümkündür ki, Turhan Feyzioğlu arkadaşımızın gayrikabili ret ve cerh delillerini dinledikten sonra, ben yanıılmışım deyip, belki önergesini almaya o talibolacaktır. O halde Anayasaya aykırılık bir kanunun, bir tasarının, bir önergenin ilk Meclise geldiği anda Mintarafillâh Meclisin çoğunluğu, ekseriyeti, tamamı tarafından derhal görülecek bir keyfiyettir tarzında bir düşünce tamamen yersizdir. Anayasaya aykırılık iddiası, herkes oyumu kullanıncaya kadar - geçende bir vesile ile söylediğim gibi - bu iki süzgeçle tâyin edilir. Akıl süzgeci bir, vicdan süzgeci iki. Bakınız akıl ve vicdan süzgecinize göre bu, Anayasaya aykırı ise, karşısında olunuz. Anayasaya uygun ise kabul ediniz. Mesele bu kadar basittir. Teşekkür ederim. (Halk Partisi sıralarından bravo sesleri, alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Bölükbaşı siz bu önergenin müzakeresinin ve oylanmasının Anayasaya aykırı bir tarafı olmadığı kanaatinde misiniz efendim?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Aleyhinde değilim. Ruznameye göre müzakere cereyan ediyor. Bunu belirtmek istiyorum.

(Gülüşmeler.)

BAŞKAN — Efendim, şu anda, bugün müzakere ettiğimiz önergenin Anayasaya aykırı olduğu iddia edilmiştir. Siz aykırı olmadığı kanaatinde misiniz?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — İzah edeceğim.

BASKAN — Bıyurunuz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, son anda müzakere edilmekte olan tavrın Anayasaya aykırılığı gibi bir mesele ortaya çıkmıştır. Sayın Riyasetin de ifade ettiği gibi, üzerinde üç günden beri müzakere cereyan eden bir mevzuun Anayasaya aykırılığı nazarı dikkate alınmamış, esas hakkında burada uzun uzun konuşulmuş, sonunda bu iş Anayasaya aykırıdır diye bir parlâmento taktığı ile meselenin görüşülmesine çelme takılmak istenmiştir. (Soldan, bravo sesleri.) Bu açıktır arkadaşlarım, gerçek budur. İhtilâlden evvelki kurulan komisyonlarla bu komisyonu mukayese yapmak suretiyle zihinlerle birtakım şeyler uyandırmak gayreti içinde bulunanlar acaba İhtilâlden evvelki havayı bu memlekete tekrar getirmek niyetinde mi dirlir? (Orta sıralardan, ne alâkası var? Başkan müdahale ediniz, sesleri.)

Şimdi arkadaşlar, biz tavrini ruznameye göre müzakere ediyoruz. Ruzname ne diyor? Lütfen ellerinizdeki ruznameye bakınız. Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Devlet Radyosunun TRT Kanunu hükümlerini ihlâl edici tarafsız radyo olmaktan çıkıcı partizan bir davranış içerisinde bulunduğu iddia ve isnatların gerçek olup olmadığı hususunu incelemek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi... Müsaade buyursanız bir önergenin içinde eğer Anayasa bakımından mahzurlu taraf varsa, Riyaset onun Anayasaya uygun olan tarafını oya vaz'eder. (Gülüşmeler) Gayet tabii.

(Halk Partisi sıralarından; yeni bir usul mü icadediyorsunuz?, sesleri.)

BAŞKAN — Oturduğunuz yerden hatibe müdahale etmeyiniz efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Arkadaşlar, Meclis araştırması yapılır, Meclis araştır-

ması birtakım gerçekleri ortaya çıkarır, soruşturma değil araştırma. Ama, ortaya çıkan gerçekler birtakım insanların suçlu olduğuna gösterir ise alâkalı makamlar, bilgi sahibi olan milletvekilleri, bilgi sahibi olan Hükümet buna göre kendine düşeni yapmak yoluna girer.

Benim kanaatime göre, önergede yer alan suçluların adalete teslimi bu mânada kullanılmıştır. Suçluları tesbit etmek üzere Meclis araştırması yapılamaz. Ancak Bakanlar hakkında Meclis tahkikatı yapılabilir.

Bu ciheti burada müteaddid defalar açıkladık. Buna rağmen Sayın Feyzioğlu yosuna sarılır gibi bir noktaya sarıldı ve ısrar etti. (Gülüşmeler) Birinci konuşmamızda izah ettik, buna frenkler anket parlömanter der, meclislerin bir mesele hakkında bilgi edinmek ve o bilgiye göre kendine düşeni yapmak üzere başvurdukları bir yoldur, diye ifade ettik. Zaman zaman, tahkikat kelimesi konuşan arkadaşların ağzından çıktı, benim de çıktı. Hemen bir ses yükseldi; tahkikat değil araştırma dendi. Derhal evet dedik, araştırmadır. Ara sıra ağzımızdan tahkikat kelimesi çıkıyorsa bu araştırmadan başka bir maksat takibedildiğini göstermez, bu bir alışkanlıktır. İçtüzüğün 177 nci maddesinde, soruşturma ile araştırma tahkikat kelimesi ile ifade edilmiştir. Ama araştırmaya aid olan tahkikat ayrıca tarif edilmiştir. Neden bu kelimelere bu kadar takılıyoruz da ihtilâlden evvel böyle gayrimeşru komisyonlar kuruldu idi diye ağır ithamlarla memlekette bir tezvîr kampanyasına bu kürsüden vesile oluyoruz.

Reddediyorum bu ithamları. (Sağdan ve soldan bravo sesleri alkışlar)

KEMAL BOYACIOĞLU (Maras) — Efendim; bir önerge gönderdim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim, ayağa kalkarak ifade ediniz, ne diyorsunuz?

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — Bir önerge gönderdim, Muhterem Başkanım.

BAŞKAN — Siz mi gönderdiniz efendim?

Sayın Nur Bâki lütfen oturunuz, gönderilmiş olan önergeleri tetkik etme imkânı veriniz efendim.

Sizin önergenizi tetkik ettim. Usul müzakeresi açılmasını talebediyorsunuz. Açık müzakereyi efendim. (Gülüşmeler)

Sayın Halûk Nur Bâki, müzakeresini yap-

makta olduğumuz konusun gerek müzakeresinin gerek oylamasının Anayasaya aykırı olduğu mütalâasında mısnız?

HALUK NUR BAKI (Afyon Karahisar) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

HALUK NUR BAKI (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlarım, bir noktanın tavzihi ile sözlerime başlayacağım.

Bir kanunun oylanmasının Anayasaya aykırı olduğu mütalâası ile müzakerenin Anayasaya aykırı olduğu mütalâasının birbirinden ayrılması icabeder. Çünkü, şimdiye kadar ister kanunların konuşulmasında olsun, isterse birçok komelerde olsun muhtelif gruba mensup arkadaşlarımız grup adına aldıkları sözlerde, şahısları adına aldıkları sözlerde konunun Anayasaya aykırılığını iddia etmişlerdir ve buna rağmen bu konu müzakere edilmiştir. Çünkü bu tabiidir, olağandır. Hattâ icabında Meclisin çıkardığı kanun ve kararların da Anayasaya aykırılığı üzerinde hem ilmi münakaşalar, hem hukukun son durağı olan Anayasa Mahkemesine intikalindeki münakaşalar cereyan edebilmektedir. Bendeniz önce önergenin Anayasaya aykırı olduğunu arz etmek üzere söz almayı bulmuştum.

Önerge esprisi bakımından Anayasaya aykırıdır, bir. Lâfz bakımından Anayasaya aykırıdır, iki. Önergenin mesnedolarak temelinde hazırlanmakta olan bir kanuna zemin hazırlamak kasdiyle verilmesi dahi Anayasamın araştırma için Meclislere verdiği espriye aykırıdır. Arkadaşlarım, Anayasamın araştırma ile soruşturmayı kesin olarak ayırmasındaki esprisi nedir? Bu gayet basit bir mütadır. Niçin soruşturma ile araştırmayı birbirinden ayırmak ihtiyacını duymuştur. Anayasa? Bir tanesi Parlâmentonun bir nevi kazai bir fonksiyonu, bir tanesi Parlâmetonun tabii, teşriî bir görevi, bir nevi bilgi edinme görevidir. Halbuki, takrir açıktır. Takrir ne diyor? Bağımsız olması icabeden TRT bağımsız değildir. Hattâ hattâ üstelik partizanlık, komünistlik gibi ağır ithamların altındadır. Eğer böyle bir şey varsa bunların sonunda suçluların adli ve kazai mercilere teslim edilmesini bilhassa zikirdeki gayede verdiği takririn kendi inandığı esprisini kendi sahibolduğu mânayı perçinlemiş durumdadır. Burada konuşan arkadaşlar bu espriyi daha da

kuvvetlendirmişlerdir. Bilhassa Sayın Millet Partisi Lideri Bölükbaşı da konuşurken TRT içinde olan olayları, araştırılmasını istediği olayları büyük kanuni suçlar ve sorumluluklar halinde mütalâa etmiştir. Bilgi edinilmek halinde mütalâa etmemiştir. Hal böyle ise böyle bir ahval karşısında hakikatte araştırma açmak demek, Birinci Büyük Millet Meclisinin 1920 deki haline dönmek demektir. Ben 1960 dakine dönmek demiyorum. Bir Parlâmento Hükümetiyle kendi arasındaki vazifelerin ayrılmasına büyük hassasiyet göstermelidir. 1920 de Büyük Millet Meclisi bütün icra fonksiyonunu sırtına yükledi ve öyle yola çıktı. Atatürk bunun tedbirini almak için 1924 Anayasasını getirdi. Biz şimdi yeniden icranın fonksiyonuna çeşitli araştırma önergeleriyle, yalnız bu önergelerle değil, çeşitli araştırma önergeleriyle son haftalarda Meclisin seçim dolayısıyla faaliyetinin sona ermek üzere bulunduğu şu günlerde Meclisin halledebileceği olağan görevlerine, araştırma kisvesi altında soruşturmayı sokarak Meclisin sırtına böyle bir töhmeti, Anayasaya aykırı bir durumu yüklersek 1960 dan evvelki duruma dönmekle bir fevkalâdelik olmaz. 1960 dan evvel bir tahkikat komisyonu kurulmuş da, sonunda ihtilâle müncer hâdiseler olmuş. Bu, o tarihin olağan şeyleri. Bu tarihin esprisi bambaşka. Bu tarihin esprisi 1960 a benzemez. Bu tarihin esprisi Anayasasına saygıyı, Anayasa müesseselerine saygıyı, birtakım palavraların dışında ciddiyetle hukuk nizamı içinde siyasi kudretle yürütecek beyinler politikacıların sevk ve idaresini aratmaktadır. Yoksa lâalettâyin birtakım dünden kalmış konuşmuş esprilerin ışığı altında bir müesseseyi tahri' etmenin cüreti, evet zâhirde aklınıza geldiği gibi değil...

BAŞKAN — Sayın Halûk Nur Bâki, lütfen devrimizi tavsif etmekten ziyade bu önergenin niçin Anayasaya aykırı olduğu konusu üzerinde mütalâa beyan ediniz. Devrimizin tavsifini tariheyle bırakalım. Lütfen efendim.

HALÛK NUR BÂKİ (Devamla) — Efendim devrimizin tavsifinin tariheyle bırakılması sözünde Başkanın bana yaptığı ikaz çok yerindedir. Ama bunun Anayasaya aykırılığı hususunda bir müzakere açılmışken lehinde söz almış bir arkadaşın, bunun Anayasaya aykırılı-

ğı iddiasını bir nevi tezvîr tanınmasındaki hatanın cevabını da elbette önergenin lehinde olan bir arkadaşınız olark, beyan etmek zaruretindedim. Aksi takdirde ben de müzevir durumuna düşerim.

1965 yılında 1961 yılının Anayasasının muhtar bir kurum olarak, seçtiği bir müessesenin, yine, Anayasasının esprisine tamamen aykırı olarak denetlenmesini sağlayacak bu tavrın verilmesi, aslında kendi kendine gözünü çıkarıp karşısındaki doktora niçin benim gözümü çıkardın demekten farksızdır. Bu bir tezvîr değildir. Aslında bu hâdiseye mâni olmak, onun sandığı, tezvîr diyenin sandığı bütün tehlikeli sonuçları bertaraf etmek için gösterilmiş halisane, samimî bir gayrettir. Eğer Anayasaya aykırı olacak bir tavrın çıkarmaması gayreti hakikaten Yüce Heyetinizi ikna eder ve bu tavrın çıkmazsa işte o zaman tezvîrin aksi olan Parlâmentonun hatalı bir yola gitmesini önleyen insanların bahtiyarlığı içinde, selâmeti içinde olacağız. Yalnız bir noktayı daha tadviz etmek isterim. Bir arkadaşımız tavrın Anayasaya aykırı bâzı parçalarının çıkarılabileceğinden, zaten Başkanlık Divanının böyle yaparak oya konabileceğinden bahsetti. Müzakeresi yapılan tavrın bütünüyle bir tavrıdır. Bu önergenin bir kelimesi çıkarılarak dahi oylanmaya konamaz. Yeni bir önerge verilirse, onun için yeni bir gün verilir, yendien müzakeresi yapılır. O zaman oylanması yapılır. Binaenaleyh bugün Anayasaya aykırılığı üzerinde ısrarla durduğumuz bu önergenin hiçbir kelimesi çıkmadan ya tümü oylanır, Anayasaya aykırıdır diye reddedilir, yahut da bu önerge Anayasaya uygundur diye kabul edilir. İşte o zaman müzevirlik bu önergeye bu şekilde düşünce ile o verenlere aidolur.

BAŞKAN — Tavrın lehinde, buyurun Sayın Cevad Odyakmaz.

CEVAD ODYAKMAZ (Sivas) — Çok muhterem arkadaşlar, bu tavrın Anayasaya aykırı mıdır, değil midir? Bunu halledebilmek için her şeyden evve tarafların hissiyatından tecerrüdetmesi lâzımdır. Binaenaleyh, usul içerisinde, sırf hukukî yönünden incelenmesi iktiza eder. Evvelâ meseleyi başından ele alalım. İhsan Ataöv arkadaşımız bir tavrın vermiş. Bu önergede Meclis araştırması talebet-

miş, içinde de, suçluların tesbiti, denmiş. Bu önerge Meclis Riyasetine gelince, şayet bu önergenin İftüzük muvacehesinde, Anayasa muvacehesinde neyi istediği anlaşılıyor idi ise, her şeyden evvel Riyasetin bu ciheti müracaat sahibi, teklif sahibi, önerge sahibi arkadaşımıza açıklattırması, bu arkadaşımıza tavzih etmesi iktiza ederdi. Şimdi bu mütalâanın aksi şu anlaşılıyor; demek ki Meclis Başkanlığı önergeyi tetkik ettiği zaman, önergenin İftüzük ve Anayasa muvacehesinde tavzihe ihtiyaç göstermeyecek derecede bir müesseseye mal edilmesini mümkün görmüş. O müessese de Meclis Araştırması Müessesesi oluyor. Bu mümkün müdür, değil midir? Bunun için Anayasayı tetkik edelim. Anayasada murakabe yolu olarak 88 nci maddede kabul edilmiş hususlar vardır. Okuyalım: Diyor ki 88 nci madde; «soru, genel görüşme, Meclis soruşturması ve Meclis araştırması her iki Meclisin yetkilerindedir.» Bu şekilde tesbit etmiş, sorunun, gensorunun ne olduğunu. Meclis soruşturmasının ne olduğu 90 nci maddede izah edilmiştir. Şimdi Anayasanın 90 nci maddesini arz edelim. Anayasanın 90 nci maddesi «Başbakan veya Bakanlar hakkında yapılacak soruşturma istemleri T. B. M. Meclisinin birleşik toplantısında görüşülür ve karara bağlanır» diyor. Şu halde bir önergenin soruşturma istemini ihtiva edebilmesi için her şeyden evvel o önergenin Başbakan veya bakanların mesuliyetini mucip bir husustan bahsetmesi ve onlar hakkında soruşturma yapılmasını istemesi iktiza eder. Böyle olunca İhsan Ataöv arkadaşımızın önergesini ele aldığımız takdirde Başbakan veya her hangi bir bakan hakkında soruşturma isteğini ihtiva etmediğini görüyoruz. Onlara bir sorumluluk yüklemiyor. Böyle bir şey istemiyor. Ne istiyor?. Yine metni tetkik ediyoruz. Metinde deniyor ki, TRT...

KADRI ÖZEK (İzmir) — Önergede var.

CEVAD ODYAKMAZ (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Arz edeceğim. «TRT Kanununun hükümlerini ihlâl edici tarafsız radyo olmaktan çıkıcı, partizan bir davranış içinde bulunduğu.» Şimdi.. (İzmir Milletvekili Kadri Özek'in anlaşılmalıyan bir müdahalesi) Müsaade buyurun Kadri Bey, sükûnetle halledelim şu işi.

Şimdi demek ki arkadaşımız şöyle bir iddiada bulunuyor, Başbakan hakkında bir şey istemiyor. Bakan hakkında da istemiyor. Diyor ki: Muhtar Devlet Radyosu TRT Kanununa göre tarafsız beyanda bulunması iktiza ederken tarafsızlığını ihlâl ederek bâzı neşriyatta bulunuyor. Binaenaleyh, bu neşriyat tetkik edilsin. O kadar dese tam olarak Anayasanın 88 nci maddesinin araştırma mevzuuna girecek. Ama arkadaşımız tutuyor suçlunun tesbitiyle adaletle tesliminden bahsediyor. Şimdi arkadaşlar, buna da lâfza sıkı sıkı bağlandığımız takdirde bunu yine bir soruşturma olarak görmemize imkân yok, bir soruşturma önergesi olarak görmemize imkân yok. Çünkü muhatabı Başbakan veya bakanlar değildir. Bunu göremediğimiz takdirde ne olur bu önerge? Hiçbir şey ifade etmez. Ama Ataöv arkadaşımız bunu yazmakla beraber altında da diyor ki; Anayasanın 88 nci maddesine uygun olarak bir Araştırma Komisyonu kurulsun. Şu halde arkadaşlar lâfzı bir kenara bırakmak, müesseseyi, müessese olarak ele almak icabeder. Çünkü Anayasanın 88 nci maddesi, Meclis araştırması belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan bir incelemeden ibarettir, der.

Şimdi burada belli konu nedir? Belli konuyu göstermiş. Muhtar Devlet Radyosunun TRT Kanunu hükümlerini ihlâl edici mahiyette davranışları. Bu konuda bilgi edinmek demiyor. Ve ayrıca 88 nci maddeyi de zikrediyor, soruşturma yapılsın demiyor, zaten diyemez. Muhatabı yoktur. Bundan başka Meclis araştırması kelimelerini de zikretmek suretiyle, sarahaten maksadının neye mâtuf olduğunu gösteriyor. Binaenaleyh, bu durum muvacehesinde bu önergeyi alan Başkanlık Divanı da hiçbir tereddüde düşmemiş olmalı ki mevzuu gündeme aldı ve bir Meclis araştırması şeklinde Yüce Heyetin müzakeresine sundu.

Biz de esasen C. K. M. P. olarak bunu bu şekilde anlamış olduğumuz içindir ki, dün sarahaten konuşmamızda zikrettik. Arkadaşlarıma hatırlatmak isterim. Dedik ki: Anayasamızın 88 nci maddesinde yazılı Meclis Araştırması yolu ile Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun bugüne kadarki, çalışmaları ve müesseseye vücut veren kanunun kifayeti ve tatbikatı konusunda Meclisçe bilgi edinilmesi lüzumuna

kaaniiz. Yani bunun üzerinde titizlikle durduk. Hiçbir zaman suçlunun tesbiti, adalete tevdi mevzuubahsolamaz. Esasen Riyaset Divanı bu önergeyi Yüksek Heyetinizin oyuna sunarken bu kısımlarını nazarı itibara almadan sunmak zorundadır. Çünkü araştırma mevzuunda bu, mevzuubahsolamaz.

Arkadaşlar; şimdi lütfedin, insaf edin, içinde iki kelime var diye, yanlışlıkla yazılmış iki kelime var diye bir müesseseyi topyekûn inkâr edebilir misiniz? Eğer siz, Meclis soruşturması müessesesini kabul etmiyorsanız, bunların Başbana veya Bakana teveccüh ettiğini - bilmiyorsanız ki buna imkân yok - O zaman bu önergeye hiçbir mâna vermemeniz icabeder. (C. H. P. sıralarından, vermiyoruz sesleri)

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin efendim.

CEVAD ODYAKMAZ (Devamla) — Diğer taraftan bir hususu daha arz etmek istiyorum. Arkadaşlar, bu önerge ilk günü okundu. Okunduktan sonra müzakeresine geçildi. Okunur okunmaz metnine hepimiz muttali olduk. Eğer hakikaten Anayasaya aykırılık var idiyse bu takdirde her zaman öne sürmekle beraber, ilk bakışta belli olan hususun ilk anda itirazının yapılması iktiza ederdi. (Gürültüler, müdahaleler)

BAŞKAN — Cevap vermeyin efendim. Bu şartlarla müzakere devam edemez. Lütfen dinleyiniz efendim.

CEVAD ODYAKMAZ (Devamla) — Arkadaşlar, usul hukukunda itirazatı ibtidaiye vardır. Ama Anayasa Hukukunda itirazatı ibtidaiye yoktur. Binaenaleyh, eğer Anayasa Hukukunu tam olarak tetkik etmiş iseniz biliyorsunuz, bunları bana söylemezsiniz. Ben bir hukukçu arkadaşınız olarak itirazatı ibtidaiyenin ne olduğunu bilirim. Ama benim burada tesbit etmek istediğim nokta şu; bir mevzuun ilk bakışta Anayasaya aykırılığı belli olamaz. Mümkündür; tetkik edersiniz, didiklenir; aranır; taranır, nihayet bakılır ki, bir vechesi ile, bir haliyle Anayasaya aykırı bir mahiyet arz etmektedir. Tereddüde düşersiniz, fikrinizi beyan edersiniz tetkik mevzuu olur. Doğrudur, her zaman bunu ileri sürebilirsiniz. Ama ilk bakışta, ilk okunduğu anda metne muttali olduğunuz bir hususu Anayasaya aykırı görüyorsanız, onu da derhal beyan etmek mecburiyetindedir. Aradan üç gün geçtikten sonra söylendiği takdirde, ben

aramıyorum ama, altında maksat arayanlara hak vermek icap eder.

Şimdi diğer bir nokta daha var arkadaşlarım.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — İlk söz fırsatı düştüğünde söyledik.

CEVAD ODYAKMAZ (Devamla) — Diğer bir nokta daha var. Şimdi şu halde gerek Anayasa muvacehesinde, gerek içtüzük muvacehesinde önergenin esas mahiyeti itibariyle, ruhu itibariyle Anayasaya ve içtüzüğe aykırı bir tarafı yoktur.

Bir de Anayasanın 85 nci maddesinden bahsettiler. Partilerin oranı nisbetinde bu teşekkülere iştiraki meselesi.

Muhterem arkadaşlarım; bu oran meselesi doğrudur. Ancak bu ikinci noktadır. Yani partilerin oranında hata edilmiş olması esas meselelerin müzakeresine mâni bir hal teşkil etmez.

RÜŞTÜ ÖZAL (Konya) — Önergede vardır.

BAŞKAN — Sayın Rüştü Özal, lütfen yerinizden müdahale etmeyiniz.

CEVAD ODYAKMAZ (Devamla) — Esası kabul edilir veya reddedilir. Reddedilirse meselo yok. Ama esası kabul edildiği takdirde, heyetin nasıl kurulması lâzım geldiği ikinci bir meseledir, itirazınızı yaparsanız, bir diyeceğim yok. Kaldı ki, şimdiye kadar C. H. P. bu mevzuda feragat ettiği için, her partiden birer üye alınmış da değildir. Böyle bir şey mevzuubahis değil. Meselâ geçenlerde Ereğli Demir ve Çelik İşletmeleri hakkında bir araştırma kurulu kuruldu. Her partiden ikişer kişi istendi ve C. H. P.; benim oranım 85 nci maddeye göre budur, feragat ediyorum, iki kişiyi kabul ediyorum diye bir beyanda bulunmadı. Ondan evvel yine araştırma encümeni kurulmuştu. Şimdi birdenbire aklıma gelmedi özür dilerim. Ha, Keban hakkında kurulmuştu. Yine her partiden gönderilmişti ve o zaman herhangi bir oran meselesi mevzuubahis olmamıştı. Binaenaleyh eğer bu oran meselesinde mutlak surette arkadaşlarımızın Anayasanın 85 nci maddesinin tatbiki hususunda ısrar ediyorlarsa bunu Makamı Riyaset ancak önergenin esası kabul edildikten sonra nazarı itibara alır, ne şekilde halledilmek lâzımgelirse halledilir. Ama bu, esasın müzakeresine mâni olmaz, hürmetlerimle.

ERTUĞRUL AKÇA (Erzurum) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Ne usulü efendim? Yani şu anda Anayasaya aykırı olup olmadığı konusunda

usul müzakeresi cereyan ediyor. Bunun dışında bir usul hakkında mı?

ERTUĞRUL AKÇA (Erzurum) — Bendenizin bir takriri var. Bu takrimde bu işin serd edilen mütalâaların ışığı altında müzakeresinin yapılması icabediyordu. Halbuki Sayın Feyzi-oğlu'nun takririnde bu işin bir neticeye bağlanması sonucu var. Bu itibarla bendenizin takririnin okunması ve bendenizin takriri üzerinde müzakere açılmasının icabettiği kanaatindeyim. Sonuca gitmeden evvel meselenin Yüce Meclise tezekkür edilmesi icabeder.

BAŞKAN — Sayın Ertuğrul Akça'nın konuşmasında kendilerine iştirak ettiğimiz husus sadece verdiği önerenin okunmasıdır. Çünkü verdiği önerge okunmamıştır. Bu önergeyi okutacağım, fakat önergenizde mademki usuli itiraz vardır, evveleminde usul meselesi halledilsin, diye bir teklif vardır. Biz de esasen bunu yaptık, fakat önergenizi okutmamış olduk. Bu önergenizi okutmakla da usulü icapları bu ölçüde de olsa yerine getirmeye çalışalım. efendim.

Sayın Ertuğrul Akça'nın önergesini okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Yapılan konuşmalar TRT hakkındaki tekrarin usul bakımından münakaşası zaruretinin ortaya çıkarmış bulunmaktadır. Bu vaziyet karşısında esas hakkındaki görüşlerin durdurulması icabeder. Anayasa muvacehesinde bu usulü meselenin halli kanısındayım. Usul meselesinin Yüce Meclise teemmül ve tezekkürü zmnında müzakere açılmasını arz ve teklif ederim.

Erzurum

Ertuğrul Akça

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, önergede geçen bir ibarenin, ki bu ibare en kısa zamanda suçlularını tesbit ve adalete teslim ile, TRT Kanununu gerçek hükümlerine göre işletmek için kanunu ihlâl edip etmediği hakkında araştırma açılması, diye biten yani en kısa zamanda suçlularını tesbit ve adalete teslim, ibaresi nihayet üçüncü birleşimde Anayasaya aykırılığın münakaşasının konusu olmuştur. Şimdi, usule uyarak bu meselenin lehinde veya aleyhinde iki kişiye söz verdim. Riyasete, Heyeti Umumiyenin daha sâlim bir karara varabilmesi için, meselenin Anayasa Komisyonuna havalesi-

ni istiyen önergeler de intikal etmiştir. Bu arada İçtüzüğümüzün 203 ncü maddesinde, (Riyasetin vazifeleri) başlığı altında şu cümle vardır, ikinci fıkra adı altında.

«Bu nizamname ahkâmının tatbiki» bu nizamname yeni Anayasamızla mevcut nizamnamedeki bâzı hükümleri de tadil ettiği için, bu nizamname ahkâmının tatbikine Anayasamızın getirdiği yenilikler de elbette dâhildi.

Muhterem arkadaşlarım, iki Meclisin kararından çıkmış olduğu halde, Anayasaya aykırılığı mütalâasıyla tatbik edilemeyeceği Başkan tarafından ilân edilen bir konuda Meclis Başkanının bu kadar hassas olması yanında elbette bu takririn de gündeme alınıp üzerinde müzakere edilmesinin Anayasaya aykırı olup olmadığı aynı hassasiyeti göstermiş olduğu tahmini içindeyiz. Bu sebeple Meclis Başkanı da, bu takriri gündeme almış, nizamname ahkâmını tatbika memurdur, gündeme almış, benden evvel Meclis Başkanvekillerinden Sayın Mekki Keskin zamanında bir birleşim ve benim zamanında da iki birleşim olarak üzerinde müzakere devam etmiştir. Bu konuda görüşlerini bildirmek istiyorsa Sayın Başkana söz vereceğim, efendim. Bildirmek istemiyorsa, lehte, aleyhte iki kişiye söz verdiğim için oya arz edeceğim ve daha evvel de Anayasa Komisyonuna havalesini istiyen önergeyi oya arz edeceğim.

Başkan söz istemediği için Anayasa Komisyonuna havalesini istiyen önergeleri okutuyorum.

BURHAN APAYDIN (Ankara) — Sayın Başkan, ben de usul hakkında söz istiyorum. Deminden beri de söz istemekte idim. Arka sıralarda söz istemek mümkün olmadığı için buradan söz istedim. Beni görmemeniz bir hatadır, o şekilde anlıyorum. Rica ederim, bir önergem de vardır ayrıca.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bâzı arkadaşlarım Riyasete bâzı önergeler gönderecek, ben daha evvel söz istedim, benim söz isteğim nazarı itibara alınmıyor, gibi bâzı şikâyetlerde bulundular.

Muhterem arkadaşlarım, Riyasetin tarafsızlığı, Riyasetin vazifesini dikkat ve titizlikle yapabilmesi, her şeyden evvel bu tarafsızlığa istekli olan bir effkârı umumiyenin destek ve

gayretine bağlıdır. Bu tarafsızlığı arzu eden bir efkârı umumiyenin desteğinden mahrum bir tarafsızlık yaşama iddiasında değildir. Bu itibarla tarafsızlığı talebeden, tarafsız bir idareyi arzu eden arkadaşlarımızın bu konuda Riyasete yardımcı olmaları ne tabii bir kaidedir. Sayın Burhan Apaydın, verdiği bir önerge ile, ben de usul hakkında söz istedim, beni görmemiş olduğunuz bir hatadır o şekilde anlıyorum, diyor.

BURHAN APAYDIN (Ankara) — Tarafsız demedim, hatadır dedim.

BAŞKAN — Evet ben de o şekilde ifade ediyorum. görmemiş olabiliriz. Aleyhinde ve lehinde o kadar arkadaşımız söz istedi. Meselâ bu arada Sayın Coşkun Kırca'yı da gördüm, aleyhinde söz istemişti fakat Sayın Halûk Nur Bâki daha önce parmak kaldırdığı için onu kürsüye davet ettim. Bir yanlışlık olabilir, fakat biz burada Riyaset Divanı olarak, kâtip üye arkadaşlarla kimlerin daha önce söz istediğini tesbite uğraşiyor, onlara söz veriyoruz.

Muhterem arkadaşlarımız, şimdi Anayasa Komisyonuna havale edelimde, oranın mütalâasını aldıktan sonra mesele hakkında görüşelim diyen iki tavrirdir, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Antalya Milletvekili Sayın İhsan Ataöv'ün TRT hakkında vermiş olduğu «Araştırma» önergesinin Anayasaya aykırı olduğu iddia edilmiş olduğu için evveleminde mezkûr önergenin Anayasaya aykırı olup olmadığının tesbiti için önergenin Anayasa Komisyonuna havalesini ve mütalâa alınmasını arz ve teklif ederim.

Maraş

Kemal Bağcıoğlu

Yüksek Başkanlığa

Devlet Radyosunun TRT Kanun hükümlerini ihlâl edici tarafsız radyo olmaktan çıkıcı partizan bir davranış içerisinde bulunduğu iddia ve isnatlarının gerçek olup olmadığı hususundaki önergenin Anayasaya aykırı olup olmadığı hususunun tesbiti, aykırı ise hangi hususların aykırı olduğunun tesbiti için Anayasa Komisyonuna havalesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak

Sadık Tekin Müftüoğlu

BAŞKAN — Müsaade ederseniz efendim, evvelâ verilmiş tavrirderi, acele yazıldığı için

de okumakta güçlük çektiğimiz bu tavrirderi bir okuma imkânı verin efendim.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Acele değil Reis Bey, çok evvelden yazıldı. Yazım kötü de ondan efendim.

BAŞKAN — Sayın Coşkun Kırca tarafından verilen, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına imzalanmış bir önerge vardır. Onu da okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün tavrirdinin Anayasa bakımından oylanmasının mümkün olup olmadığının Anayasa Komisyonuna havalesini arz ve teklif ederim.

C. H. P. Grubu adına
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarımız, üç önerge vardır. Bunlardan iki tanesi, meselenin Anayasa Komisyonuna havalesini istemektedir. Sayın Kırca'ya, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına imzaladığı için, Sayın Kırca'ya aidolan önerge, oylanmasının mümkün olup olmayacağı konusunu incelemek üzere Anayasa Komisyonuna havalesini istiyen bir önerge vardır. Bu üçüncü önerge, hangi konuda Anayasa Komisyonu vazife yapacaktır, bunu tasrih etmiştir. Diğer önergelerde Anayasa Komisyonuna havalesini istemiştir. Onun için bu üç önergenin aynı zamanda oya sunulmasında bir mahzur yoktur. Bu üç önergeyi birden oyunuzca arz edeceğim. Ancak...

SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Muhterem Başkan, Cumhuriyet Halk Partisi grupunca verilen önerge, İhsan Ataöv'ün önergesinin oylanıp oylanamayacağı hususunun Anayasa bakımından tetkikini istemektedir. Tarafımızdan verilen önerge ise İhsan Ataöv tarafından verilen önergenin Anayasaya aykırı olup olmadığı, aykırı ise hangi hususlarda aykırı olduğunun tesbiti istenmektedir. Tavrirdin sahibine İçtüzüğün bahsettiği bir hak vardır. Anayasa Komisyonu, şu pasaj Anayasaya aykırıdır derse tavrirdin sahibi arkadaş o kısmı tavrirdinden çıkarabilir. Şimdi bu üç tavrirdin birden Anayasa Komisyonuna gittiği takdirde grup adına verilmiş olan tavrirdin gereğince oylanamaz mütalâasına varılırsa bu olmaz.

BAŞKAN — Lütfen efendim oturunuz.

Muhterem arkadaşlarım. mesele bu üç taktırir muvacehesinde Anayasa Komisyonuna gidecektir. Anayasa Komisyonunu bu üç taktıriri ele alacak, bu üç taktırir icabına göre karara varacaktır. Meselenin çözülmemesi için hiçbir sebep yoktur. Sadece işi bir oylama şeklinde bitireceğiz. Fakat oylamanın da açık şekilde yapılması talebedilmiş, 15 tane imza vardır. (Geri alıyorlar sesleri) şimdi.. Geri almıyor, zaten 16 imza vardır. Bunların isimlerini okuyorum. (Gürültüler) arkadaşlar müsaade buyurun. Geri alıyoruz diyen kim? Zabta geçen cümle hangisidir. İki tane arkadaşta soracağım; geri alıyorsa 16 imza 14 e düşer ki, bu önergede muamele görmez.

Adana Milletvekili Sayın Hasan Aksay,
HASAN AKSAY (Adana) — Geri alıyorum.

BAŞKAN — Maraş Milletvekili Sayın Kemal Bağcıoğlu,

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Geri alıyorum.

BAŞKAN — Önergede 16 imza vardı. İki tanesi geri aldığı için 14 imza kalmıştır. Esasen belki diğer arkadaşlar da geri alacaklardır. muamele yapılmıyacaktır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Muhterem Başkan, vermiş olduğum taktırir hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, evvelâ lûtfen yerinize oturunuz Sayın Bağcıoğlu. Lûtfen.

Üç tane önerge okuttum, bunlardan iki tanesi Anayasa Komisyonuna havalesini istiyor,

bir tanesi de şu konuyu tetkik etmek üzere Anayasa Komisyonuna havalesini istiyor. Bu üç önergeyi birden havale ediyorum, zapta geçsin diye ifade ediyorum; Anayasa Komisyonunun vazifesi üç önerge muvaceheninde raporunu tanzim etmektedir. İşte bu şekilde meseleyi oyluyorum.

Şimdi bu üç önergeyi oyunuza arz ediyorum. Önergeleri kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiş ve önergeler Anayasa Komisyonuna havale edilmiştir. (Alkışlar)

BÜLENT ECEVİT (Ankara) — Sayın Osman Bölükbaşı'nın iki konuşmasında bana sataşma vardı. Bu müzakere sona ermek üzeredir, bu sataşmalara cevap verme hakkımın olduğu kanaatindeyim. Bunun için söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ecevit, sataşma olduğunu iddia ettiğiniz celse içinde mütalâa edilmek lâzımgelen bir muameledir. Çünkü sataşmayı Başkan takdir eder. Bu takdire riayet etmezse, ısrar ederse sahibi, o ahvalde Heyeti umumiyenin oyuna sunulur, dediğine göre, o birleşime başkanlık etmemiş bir insanın takdir hakkı da olmaz, imkânı da olmaz. Zaten komisyona havale edildi. Geri döndüğünde görüşünüzü bildirirsiniz.

Şimdi vakit geçmiş olduğundan 8 Nisan 1965 Perşembe günü saat 15,00 te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 18,35

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

88. BİRLEŞİM

7 . 4 . 1965 Çarşamba

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Giresun Milletvekili İ. Etem Kılıçoğlu'nun, İstanbul Emniyet Teşkilâtında kaçakçılık, hırsızlık, uyuşturucu madde, beyaz kadın ticareti ve bunlarla ilgili konularda inceleme yapmak üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince kurulması kabul edilen Meclis Araştırma Komisyonuna üye seçimi (10/19)

2. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Devlet Radyosunun TRT Kanunu hükümlerini ihlâl edici tarafsız radyo olmaktan çıkarıcı partizan bir davranış içerisinde bulunduğu iddia ve isnatlarının gerçek olup olmadığı hususunu incelemek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi (10/20)

3. — Cumhuriyet Senatosu Bingöl Üyesi Sabri Topçuoğlu'nun, 262 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin İctüzüğün 36 nci maddesi gereğince gündeme alınmasına dair önergesi (4/415, 2/486)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Kastamonu Üyesi Ahmet Nusret Tuna'nın, Anayasayı ihlâl suçundan Yüksek Adalet Divanıca mahkûm edilenlerin cezalarının kısmen affı hakkındaki 78 sayılı Kanunun 2 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Adalet Komisyonu raporu (Mil-

let Meclisi 2/771; Cumhuriyet Senatosu 2/152) (Millet Meclisi S. Sayısı : 814 e 1 nci ek, Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 554) [Dağıtma tarihi : 30 . 3 . 1965]

2. — Millî produktivite merkezi kuruluş kanunu tasarısı hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanlığının ret tezkeresi ile Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu (Millet Meclisi 1/321, Cumhuriyet Senatosu 1/437) (S. Sayısı : 532 ye 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 5 . 4 . 1965]

3. — Siyasi Partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527) [Dağıtma tarihi : 27 . 11 . 1963]

4. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Mehmet Ünalı ve iki arkadaşının, Cumhuriyet Senatosu Teşkilât kanunu teklifi ile Millet Meclisi İdare Amirlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurları Teşkilâtı hakkındaki 5509 sayılı Kanunu değiştiren 231 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzi hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu mütalâası ile Plân Komisyonu ve Maliye Komisyonu raporları (2/13, 2/85) (S. Sayısı : 655 e 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 22 . 2 . 1965]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜSÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜSÜLMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜSÜLMESİ YAPILACAK İŞLER